

Wrzeński, Wojciech, Kozięło-Poklewski, Bohdan

Kronika Katolickiej Szkoły Polskiej w Nowej Kaletce

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 3-9

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

A R T Y K U Ł Y i M A T E R I A Ł Y

Bohdan Koziełło-Poklewski, Wojciech Wrzeński

KRONIKA KATOLICKIEJ SZKOŁY POLSKIEJ W NOWEJ KALETCE

WPROWADZENIE

Prezentowana *Kronika Katolickiej Szkoły Polskiej w Nowej Kaletce*¹ jest jedną z nielicznych zachowanych kronik szkół polskich w Niemczech w latach międzywojennych, a jedną z trzech z terenów Warmii, Mazur i Powiśla².

Szkoła polska w Nowej Kaletce powstała 10 kwietnia 1929 roku jako jedna z pierwszych polskich prywatnych szkół na Warmii po ukazaniu się ordynacji szkolnej, wydanej 31 grudnia 1928 roku przez rząd pruski³. Była to szkoła największa, jeśli idzie o liczbę uczęszczających do niej dzieci, na Warmii, obejmująca bardzo szeroko swoje zadania jako placówki ruchu polskiego w Prusach Wschodnich.

Nauczycielami tej szkoły byli kolejno: przez pierwsze półtora roku jej istnienia (10 kwietnia 1929 do 15 października 1932) Edward Turowski. Po przeniesieniu go do Giław przybył na jego miejsce Tomasz Setny, poprzednio nauczyciel w Giławach, który uczył w Nowej Kaletce ponad trzy lata (15 października 1932 do 31 grudnia 1935). W ciągu dwóch kolejnych lat następowały częste zmiany na stanowisku nauczycieli. Przez pierwszy kwartał 1936 roku pracował tutaj Paweł Trzciniński. Od marca 1936 roku obowiązki kierownika szkoły i nauczyciela pełnił Ryszard Knosała, wówczas nauczyciel w Chabrowie. Od stycznia do kwietnia 1937 roku w zastępstwie nauczał Seweryn Piątek, któremu władze niemieckie nie udzieliły zezwolenia na dalsze nauczanie w Nowej Kaletce. Ponownie więc przez tydzień tegoż roku nauczał w zastępstwie Ryszard Knosała. I wreszcie od 1937 roku do sierpnia 1939 roku nauczycielem był Józef Groth, pełniący przedtem zastępstwo nauczyciela szkoły polskiej w Pruskiej Dąbrówce na Powiślu⁴. Każdy z nich wpisywał do *Kroniki* swoje uwagi o życiu szkoły i środowiska.

1 Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie (dalej OBN), R-97, *Kronika Katolickiej Szkoły Polskiej w Nowej Kaletce*.

2 OBN, R-96, *Kronika prywatnej katolickiej szkoły powszechnej w Worytach*; Muzeum Zamkowe w Malborku, Oddział w Kwidzynie, *Kronika szkoły polskiej w Nowym Targu*.

3 *Ordynacja dotycząca uregulowania szkolnictwa dla mniejszości polskiej oraz rozporządzenia wykonawcze (Ordnung zur Regelung des Schulwesens für die polnische Minderheit nebst Ausführungsbestimmungen, b.m.w., 1929. Zob. W. Junosza [E. Zdrojewski], Powstanie polskiego szkolnictwa prywatnego w Pruszech, Strażnica Zachodnia, 1928, ss. 407—439, gdzie szczegółowo omówienie zarówno Ordynacji, jak i rozporządzenia wykonawczego.*

4 S. Kotarski, *Dzieje dwóch szkół polskich na Warmii w świetle ich kronik z lat 1929—1939, Komunikaty Mazursko-Warmińskie (dalej KMW), 1959, nr 3, ss. 303—317.*

Kronikę stanowi gruby brulion o wymiarach 21×32,7 cm, oprawiony w twarde, tekturowe okładki z płóciennym grzbietem, liczący 100 kart, w tym 77 zapisanych stron.

Chronologiczne zapiski w *Kronice*, którą nauczyciel szkoły polskiej miał obowiązek przedkładać na każde żądanie niemieckiego inspektora szkolnego, pisane były bardzo ostrożnie. Piszący *Kronikę* stwierdzali pewne fakty, ale ich nie komentowali. Mimo to jednak dzisiaj, po upływie blisko pół wieku od chwili ich powstania, dzięki tym zapiskom można zorientować się w ówczesnych stosunkach politycznych i narodowościowych na Warmii. Ilustrują one, chyba właśnie przez fakt odnotowywania wydarzeń bez ich komentowania, walkę ruchu polskiego o każde dziecko w polskiej szkole, metody niemieckiego przeciwdziałania, nie tylko wobec faktu istnienia szkoły polskiej, ale w ogóle życia polskiego we wsi. Wskazują wreszcie na prężność ludności polskiej na Warmii w jej walce o zachowanie tożsamości narodowej.

Nie jest naszym zadaniem omawianie treści *Kroniki*⁵. Pragniemy jedynie zwrócić uwagę, iż wbrew przypuszczeniu niewiele miejsca zajmują w niej sprawy wewnętrzno-organizacyjne szkoły, proces dydaktyczny. Znacznie więcej miejsca poświęcono natomiast oddziaływaniu szkoły na zewnątrz, jej udziałowi w życiu polskiej społeczności wsi. Zapiski o imprezach organizowanych z okazji różnych uroczystości, o zebraniach Komitetu Rodzicielskiego, które w rzeczywistości były spotkaniami mieszkańców wsi, dowodzą, że to właśnie szkoła polska przez cały czas swego istnienia stanowiła centrum życia polskiego we wsi, współpracując ściśle z innymi instytucjami ruchu polskiego: przedszkolem, zwanym wówczas ochronką, kołem Związku Polaków w Niemczech, kołem Związku Towarzystw Młodzieży. Nie będzie przesadą w twierdzeniu, że wokół szkoły koncentrowało się życie polskie wsi, że ona była inspiratorką wielu poczynąń polskich organizacji.

Na wewnętrznych marginesach stron *Kroniki* podaliśmy numerację przypisów wyjaśniających niektóre kwestie szczegółowe. Tekst przypisów znajduje czytelnik na końcu, gdzie zamieszczono również wykaz podstawowej literatury przedmiotu. Zainteresowanych bliższymi danymi o nauczycielach szkoły i działaczach oświatowych, występujących na kartach *Kroniki*, odsyłamy do opracowań Tadeusza Orackiego, głównie jego słownika biograficznego⁶.

⁵ Ibidem.

⁶ T. Oracki, *Sylwetki polskich nauczycieli i organizatorów szkolnictwa na Warmii, Mazurach i Powiśiu w latach 1920—1939*, KMW, 1961, nr 2, ss. 253—273; tenże, *Straty szkolnictwa i oświaty polskiej na Warmii, Mazurach i Powiśiu w latach 1939—1946*, Przegląd Historyczno-Oświatowy, 1961, nr 3, ss. 352—370, 1962, nr 2, ss. 301—306; tenże, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla od połowy XV w. do 1945 roku*, Warszawa 1963.

*Kronika
Katolickiej Szkoły Polskiej
w Nowej-Kalecie*

Chronika
Katolickiej Szkoły Polskiej

w Nowej-Kaletce
(w powiecie olsztynskim - na Warmji)

W imię Boże!

**Katolicka Szkoła Polska
w Nowej Kaletce
(Neu-Kalettk Kr. Allenstein Ostpr.)**

Dziś B.

str. 16.

l. 8.

Prywatna
Katolicka Szkoła Powszechna
(z polsk. jęz. wykł.)
Neu Kalettk

- W myśl „Ordynacji dotyczącej
uregulowania szkolnictwa dla mniejszości
1 „włoskiej” powiatu, pils. P. H. Towarzystwo Szkolne
2 na Warmię T. S. do rozważenia uchwały powiatowej
z Nowej Kaledonii.

- W lutym 1920. zebraniu podjęto
3 17 uchwał dla 46 dniów. Głównym przed. prze-
4 wodnictwem p. Turonkiego, kierownika Tow.
Szkoły rady rodzicielskiej. Na zebraniu
też wybrano delegację do przewodniczą-
cego zarządu szkolnego z powiatu lokal-
nego szkolny dla 46 dniów. Delegacja składa się
z p.p. Gulea Knorzy, Nowocześni
Przyłuckiego i kierownika Tow. Szkoły. Uchwa-
5 siła do naukowców p. R. Thiele ujęta
zajm. um. umiarek. Na rozprawieniu, kiedy
magliżymy stymaj odpowiedzi p.
Thiele odłaje pismo wygrywa mi-
ludzkim tonem i całą delegację wy-
prosił z bezcelny spocis radzowi.

Wniesiono skargę do rejencji olsz-
kiej, która upłynęła na zarząd szkolny.
Tak, że ten za jej rozważeniem wydzier-
wił I klasę za aptatę 400 mk. rocznie.
Na miejsce przewodniczącego zarządu mk.
p. Thiele uchodzą nowo mianowany
nauczyciel p. Roman.

Lokal szkolny został przejęty
przez kier. Tow. Szkoły p. Turonkiego z dnia
9 kwietnia 1929.

Nauczycielem mianowany został
poczw. kier. Tow. Szkoły p. Turonki, redaktor
Towarzystwa, absolwent Gimnaz. Sem. Nauk.

w Dieboldowie, który po krótkiej
praktyce w kraju przyleżył na swój
teron rodzimym. Przez 1 rok pracował
p. T. jako kierownik Tow. Spółki w Obolży.

W dniu pamiętnym 10 kwietnia 1939.
zebrali się 40 dzieci i około 15 rodziców
w państwowej ochronce. Duch był ożywiony.
Kandydaci określali chcieli przelomowy,
który to miało się namerze trochę od-
rodzić. Punktem w gadce, żeśmy długą
falangę ruszyła składowa wraz rodzinami
pod przewodnictwem p. nauwyciela
do pięknie udekorowanej klasy? Wśród
Polaków entuzjasmu, gdyż swą swą wst-
nowi przyjął do szkoły polskiej.
He stawy, rumuńskiej malarni, dąży
się styczeń świąteczny i wypróba.

Zebrani dzieci w klasie przywi-
tały p. nauwyciela i rodziców przedwoj-
niem. Niekł bodek prochu. Jan Chryst.
zmierzył paciera. Las piecarni, kto się
w opiekę? Jan waltu. Kuku wprowadza
p. nauwyciela zdaje nam dzieci pod
opiekę. Porabek rachyca obierany do
głębokiego trzymania się przy religii kato-
lickiej, pomaganiem smutnie wazy
• Kuku, Kuku, prosz i trzymaniu się. Tr-
uoi przy szkole katolickiej, gdzie dzieciom
Umaczaji boku się razady wazy katal.
a ich przytku spierzystym. Jan Nauwyciel
przekierował p. Kuku na miłe słowa
a nam rabierając głow wytknął cel, namy
szkoly, t. j. ucyelowanie pokolemu na dobyte
synd. Boga i opiekunictwa. Cierpiemy,

ie nauka jest trudna, ale tylko uczyć się i poświęceniem swoim ją zdobyć. Podziwiamy, że prace w szkole polską będą trudna, że uczyć się będzie trzeba w domu mykany i poradziliśmy o sprawy niemieckiej, ale z pomocą i wola Bogą do pań bógom mogli swojego celu.

W ostatni dzień i noc przed moim był wyjazd radości i podziwieniem na dzień. Piesnia „Serdecnie Matki” pokażemy uroczysty akt otwarcia szkoły. Podczas opowiedzieli klase pokazując z nam samego z dziećmi.

Dzieci do szkoły przyjeżdżają:

1. Marawek	4. Kowalski, Jadwiga, Anna Jozef.
2. Hermanski	1. Jadwiga.
3. Janowicz	4 Anna, Jozef, Barbara, Kamil
4. Schulc	3 Margareta, Anna, Leo
5. Krywik	3 Hilda, Konrad, Marya
6. Jendrony	1 Wilhelmina
7. Bialojan	3 Jan, Francisek, Marya
8. Bankrowicz	2 Anna, Bernard.
9. Wieroszek	2 Agnieszka, Marta.
10. Gury	3 Alojzy, Jadwiga, Helena
11. Knorr	3 Georg, Antoni, Jadwiga
12. Holzman	2 Anna, Paula.
13. Grabowski	4 Edwiga, Anna, Bernard, Agnieszka
14. Nowocien	3 Francisek, Jadwiga i Marya
15. Hermanski	2 Marya, Antoni
16. Galfan	1 Hilda.

41. razem było 111 dzieci.

Te strony dzieci w szkole jako i ludzi padają na. Chyba - i szkoła nasz niemiecki wyprawa, "szkolny Polak", "Polakomni" i in. Ci: Dzieci szkoły niemieckiej wciągają

nasze dzieci, do ich szkoły. Na
wiecej mezonu najrozmita płacki, a
szkoły wnet zamkną, zabiorą klucze, po-
wspokają spier i roboty, że rodzice będą
mnieśli optacai szkoły, w kulak czego
dwoje rodziców pręsto upadac' na duchu.

Nowa-Halekka, dnia 10 II 29 Tierszok
(narozciel)

Dnia następnego posłata przez Sabetkowsy
wiegnista do szkoły, niemi Galjanowa. Tego
3 dni było dzieci obecnych w szkole 40

Dnia 4 l. j. 13. II 29. odcenło 10 dzieci
Sternawiska dlatęgo, że skierowna (tak
tłómaczył matka) obawia się wypruik i
strony num. Uorro Nazankowch. panie-
wai na wione wyimiewaja iis - polkij szkoły.
Droze tliuorokowch dlatęgo nie przybyło,
paniewar ojciec obawia się utraty pracy
w lesie i pracy ella bydła. 3 Janowin
(chłopak porokół) ojciec iek tłómaczył, że
chcui boją się przerniki. Posrotato wice
30 dzieci z atomku do 44. de. szkoły niemi.

Dnia 15 powrócily 4 Nazankowch. Odcenły
4 Grabowski. Dzieci obwiadowyły, że mi
chca chodit' do szkoły polkij. Licze
dzieci porostaje wkie tego ta summa (30)
Na drugie jednak dzień powróty (Grabowski)
z powrotem. Po jednym dniu powroty ponownie
do szkoły niemieckij.

Dnia 17 II 29 stryli ostatni od Janowiska
i Holmanow (Surrey) 25. i 26 1/2 odcenły 3 dzie-
czynki Surrejowe. Ojciec podaje powiód, że oba-
na ię utraty renty i że dlatęgo, że pręsto

drzwi do polskiej szkoły nie zostały
powstałe starze ciotki, do roboty bliźnych.
Klan klary obierają się do 26. Dnia
2 maja 29 powróciły 4 Grabowickich. Jest
iarem 34.

Nowa Hala, dnia 3. maja 1777 r.
(naukowy).

Wto srode 8. maja odbyła się korekta
7 nie opy (a 15 odbierka) z nanej szkole
pocz. lekarza powiatowego Dr Chłwera.

Nowa-Hala, dnia 14. maja 29 1777 r.
(naukowy)

Dnia 1. V. 29. wzytawali szkołę
8 nana radca referencyjny p. Prader i
9 radca szkolny p. Hryz szkołę god. 11. Maj.
Dziewi przedzwili ich po wsiem. Oni jednak
słynęli sobie po polsku. Zarządzili, że do
obierki naley odegrać się tylko po polsku
z wyjątkiem z godzinami miern. Po omi-
nie pewnyk spraw - i slann w karcówce
p.p. radcy odjechali. Byli bardzo greseni
z uprzejmi

Nowa-Hala, dnia 15. V. 29 1777 r.
(naukowy)

Ferje Wielonych Świątowały od 17-28 V. 29.
W dniu 1. czerwca referencyja obalynka
warszchile, że względu na prowadzenie 3 kla-
sowej niemieckiej szkoły naukę krajno. Od god. 7.
do 9²⁵ uną się z nanej klasie skini miern.
a od god. 9⁴⁵ - 13¹⁰ dziewi polskie z ceterum

godzinach skroconych po 45 min.

Nova-Halutka, dnia 2. czerwca 29

J. W. W. S. K. S.
(manuskrypt)

Przebieg choroby, od 26. lipca do 18. sierpnia 29, stał się podobny ferry lekniel wyjątkowy, a mianowicie do Teteli na kolanach lekniel w okolicy tyżymie następujące obier. Należy do Hermaniśke, Kłóla Królewski Wiktor Jendrowy, Jan Karozi. Przewodniki były umieszczone w Milanone przy tabeli w królestwie Cetravolynskij. Odstopy na domie w Górzem pod Górdzin, ban. 10
poczęli kilka wskazująć między połobkich 11
oznaczyć; w tymże krajow, w Górzem. Przewodniki, zadowolone, wyprostę a w górzem. Dobyte, na wstę od 4-8 punktów. Do względu, iż skłata rozpręta się już 19. sierp. 29, najwięcej słobolniskie ułobnoscia wpij, w górzem, prawi do 24. sierp.

Dnia 19. VII 29, a pierwsz dnia, po brójad lekniel obchodząć urozogoloni kandydanci urozogolonej. Przewodniki były wstę od mianowicie Katarina Wiktor zebrać się w kłóla Kłólem wyznaczenia referatu w kandydanci. Do odpricowania kilku prawi dzieć po sły do domu.

Nova-Halutka, dnia 24. sierpnia 29
J. W. W. S. K. S.
(manuskrypt)

Dnia 6. II 29 spieni wsluy st man-
 ki pkielnej. Dzieni sebraty sie w klasie se-
 lew wpt. ukladania wgtada a lalucichie v
 spile i o eucypaniu potroij. Graf a
 12 Leppelina uakato bozika. Wpami-
 nu stinniej o lalucich polskich Szubala
 13 i H. K. Karko.

W poniedzialek 10. II 29 urzademo
 14 w Chabronie woz staudijns szkoly ceowej
 wpostare do ktorej starni. rozwik 1911. 16.
 Konika Maranet, Jan Dzialojan Wilko Jandry,
 Gode Palakowski i Elie Grabowski. W. K. K.
 se paratnikoi me oziagnyl porzeczajnyh.
 a rozporozdzeniu punktioi. Dzieni wskaly
 polskiej z Nowej Kaleski porzeczajnyh
 kato wskaly niemu w Chabronie wostaly
 pmer dzieni tamtejnij szkoly i ochronkinniu
 u najrozuznietoj sprowob pomozwane i
 to w obecności doktorow, ktora stajze
 pomy kiewiad me otarala sie spieni woz-
 jeniem wptizam wdciggnuzi od potobuzego
 wiekalku. Nauwzajnia st mi byto.

Nowa Kaleska dnia 12. II 29
 P. K. K.
 (nauwzajnia).

W polozozaniu se szkoly, ochronki z
 Chabroni i kulepnaj ochronki urozpila
 szkoly niare dnia 22. II 29 zabaze let-
 niz na plecach pomy jezere. Lipke
 wozpkiel spieni pomeno go. Chabron
 wozpkiel me trone jekul z porodu
 demesa ochronie sie mizianu u
 ochronie gwie dzieni dokazaly dalszego
 porozgorem zabaw Aggstonans kulla
 wozny.

zaplanowano kilka pieśni - 50 lecie
i dwa głosy. Ugotowano dwie
kaski, plakietki i obdarowano skrom-
nymi podarkami. Obecni rośnie: goście.
Wra. Kaleska, 14. 12. 29.

Franski
(uauzequil)

Ferje jesiennie krotki od
20. prosnia - 14. paśdziernika
Nauka obecnis odbywa sie
o 1 godzinie poinej k. z god.
14. 11. - 2. 12. Po ferjach jesiennych
poczety pomorne do (skoly)
polskiej. Dzieci: Gursaya, Helena,
Jadwiga, Alojz (Polmann)
Wra. Kaleska 20. 11. 29

Franski
(uauzequil)

Ferje Polneg Narodzenia
krotki od 21. grudnia - 7. stycznia 30.
W okresie przed. 1918. Karof. Dzieci
poprowadzonymi przyrodzie na bożenica
do obchodu gwiazdowego. Do ukoly
uauzequil skien regularnie.

12. 12. 29. z sama wigilia 12. 12.
o godzinie 12. 5. k. z obkole ris uauzequil
Polneg Narodzenia. Program byl nastepu-
jacy: 1. 12. 12. 29. z sama wigilia 12. 12.
2) 12. 12. 29. z sama wigilia 12. 12.
3) 7. 12. 12. 29. z sama wigilia 12. 12.
4. 12. 12. 29. z sama wigilia 12. 12.
i odprawianis pieśni. Tancow Golebnyki.

- 5) Występ dzieci z odwołaniem.
 6) Przedstawienie „Zarząd” z odwołaniem.
 7) Zakazanie - odwołanie dzieci.

Szkota napa po wiadomości istnienia
 imi data liniami ogromnionymi
 dawno swej pracy? Dzieci bowiem kąpieli
 skrobieli wywierały się w jego zadaniu,
 tak iż nawet w jego uproszeniu do na-
 szej szkoły mogli się przekonać, że szkota
 napa potrafi dać malowidła. Wzrost
 przekształcił się, że tylko w języku
 ojczystym udzielała szkota nowe
 doprowadzić do swegoż wyznaczenia
 pomiarów szkoty wycharanie dzieci.

Wszystko miła więcej i szkota
 szkolna, gdzie studiarium okazała
 scenę. Pała się przepięknie przybył
 goście - ko. par. Anielski i Dąb. Przed-
 stawienie Gr. Szkolny i Szkolny.

15

Nowa-Halutka, dnia 28. III. 1929

Staruski
 (Luzynski)

W drugim wyprawieniu napa
 7) przesyła se szkoty imi do polskiej
 i dzieci. (Helena i Paweł) Szeylancka.
 Trzeci zaś córka jego Luiza chodząca
 przez 2 dni do monieckiej szkoły,
 powiada była przez niemi dzieci
 poroniamarim (Fedyk) i b.m. par. do
 jedynki do szkoły polskiej.

Nowa-Halutka, dnia 15. V. 29
 Staruski
 Luzynski.

Dnia 12. I 38 na brodz wystawili
 scena szkola radca szkolny p. Dr. Anny
 Inspektor Brzozka Poliprosz Jawaryst. Fek.
 p. Brasse. Dyl. u planie pryncip 1/2 godziny
 szkole godziny 13. Pzband dzieci z religii
 polakija i ractwiskiw. Pan Schultat
 (radca) przobit, byly dzieci bardzo po-
 matu miotyly i czysty, i Kariera przy-
 tem, in dobrze ogumariani i jazyku polski
 bismi lepij od jazyka francuskiego.
 To dannu kilka rkarowek metry wy-
 katony odjechali.

Nawa-Kaletka, dnia 20. I 38

J. J. J. J.
 (manuscript)

Z Koicem lulego odlyta sie
 u ochrance sebranie radica. Obra-
 pi postawarili. aly Jan. Skolnie na
 Wawrzyj uniorlo i oddamie szego
 lakala dla nany szkoly se wygladu na
 lewiz dzieci 36 i dorowku do 34mim 17

W dniu 19. I 38 byly dzieci rcar z
 p. nanczuciem i Koicem. kann
 odsprewaro kilka picini Ru craci
 iu Goufa. Wicorem odlyta sie u
 ochrance uroczytosc i radajia is
 p. postepu dzieci se spiewom Glosnym
 deklamaryjami odraz i referatow. Dzwut
 ka Goufa.

Nawa-Kaletka, dnia 25. I 38.

J. J. J. J.
 (manuscript)

- 18 W dniach wakacji szkolnych
 nasza szkoła opuściła 3 dni:
 koniaka nasenne, katgorate jak-
 koniaki Jan Działojar. W dniu 9. II 30
 odbyło się uroczyste przegnanie szkoły.
 Przybli gości z Olsztyna. Program. Występy
 idzie, ze spiewem, deklamacyami. Pre-
 miernemu przegnanie p. namyziela.
 rozdanie swiadectwa i parawin klas
- 19 W dniach 1. Kwietnia to zapinano
 się do szkoły, namij 7. mojej dzieci:
 1) Helena Hohmann, 2) Jadwiga Pau
 Krowca, 3) Leo Jendryg, 4) Paweł Gowin,
 5) Bernard Nowoczeń, 6) Jurek Brzozowski
 7) Jakub Grabowski. Liczba dzieci na
 nowy rok szkolny wynosi 40.
 Nowa Paletka, dnia 11. II 30

Terminy:
 (mancjuel)

Ferje wielkanocne trwały
 od 9. II 30 do 28. II 30. Z powodu
 odwołania klasy przedturo-
 no je o 3 dni. W dniu 28. II 30
 odeszło se szkoły namij do mi-
 niestkiej czworo dzieci. Krowca
 3; Hohmann 1. Krowca Hohmann
 ie ie niezgodnie zint. nauka 2
 powodu skrócenia i postroenia, daly
 ie ie malo, maza sie dzien niemia-
 Riego. Hohman odredl dlatego ze
 4 szkole niem. Dzieci maza ie bawi
 i maza wicy swobody. Kuchka podula,
 w chłopak kciat do szkoły niem.

nieg teri pamedt. Ukan klasu: diens
narem jent 35.

Nova-Kaletka, dnia 1. maja 1910

Ukrainka
nauczyciel.

Tenże Księżych Triet toroty od
4-16 marca staceni Licba dieni
nyvni 15 jak popzednia.

W soboty dnia 27. marca s. wybasz
w Nowej-Kalekie pwarz. Polawa
viorki pradę parta porara. Spe-
lito się ludem wyprko. Ratwas
nikt nie był wamie. Na miejan
ustronył się Komitet Pogorełci,
który wopiekatni się katastrof
nawiedzonymi. Ludzi ulokawano
w Szkole, ochroakod (polsk. i niem.)
i w innych porostatyl budynkach.
Sprawadono nomier. Kuchnia po-
kiclowa, która wydzielala pogorel-
com przez blisko 2 miesiace porzycie
nie. Porzycaly się tej dalki primieine
jako tej: najpotrzebnijzel przed-
mitchi se khamy spotecowstwa. Kuchnia
to wydzielano przez Komitete Specjalni
se to wybrano. 19 rodem narem akto
100000 porostalo ber dorka nad Jony.
Z rodem porzycalyozel stenci do
Szkoly Polskiej nawiedzeni katastrof
zostaly nastofnijze: Nowoceni,
Preylarski, Jendony, Lerray.
Z parady pwarz uwarpiato omiesi

i szkolniczo. Ubikacje szkolne
 zostały rajskie, tak w nauce, musiano
 na precyzyjnym poziomie.

A między samą parolą się na
 niedostateczną ilość godzin nauki
 w tej szkole (pamięno że Wielki
 Krzyżak z jednego z tego lokali ubelony
 a z drugiego od 7⁰⁰ - 10⁰⁰ z precyzyjnie
 do szkół polskiej, której wypracował
 bardzo niedogodny i krótki czas od 10⁰⁰ - 14⁰⁰)
 rezerwa sporządzona nam lokal
 20 szkoły. Podkreślone są, iż a ile
 szkoła wana nie będzie może być
 prowadzona w normalnym warunkach
 będą gospodarstwo zwiększenie adbe
 we dzień ze szkoły polskiej.

Wobec tak przykrych warunków
 zdano jednakże wkoło przenieść
 do budynku p. Półki. Klasa dwi obecną
 zgodną według normy wymaga
 kotłowni na miejscu p. Kubel 3, 30
 a drugi z szeregiem, tak iż z pomie-
 ściatek 4. ^{III} 30. po ferjet letnich ma
 szkoła powinna być rozporządzone. Liczba
 dzieci po ferjet nie zmieniła się.

Na kolonji letnie na precyzyjnym
 i miesiąc wyjechał następująco dzieci:
 1 Anna Grabowska, 2 Anna Furka
 3 Jadwiga Kozłowa, 4 Helena Puray, 5
 Włodzisław, 6 Maria Hermaszko, 7 Anna
 Bankowicz, 8 Jadwiga Kozłowa, 9 Hilla
 Krzyżak, 10 Wiktor Jendowy. Dwie osoby
 umiarkowane w Starogardzie. 11
 w Pleszewie

Nawa-Kabłko, dnia 5. VII 1920

Starowski
 mm.

Dnia 6. II w porzeży do szkoły niemieckiej przyszedli Kararkowicz Jadwiga Anna, Józef i Paweł Erwin. Powodem było jakże II i urazę ojczymą jak Erwin nieporównywalnie doszł. Dzieci zostały wzięte przez dziecię szkołę niemiecką i z niemi szkoła dzieci mogą lepiej nie potrzebuje się uczyć tylko codziennie na porządkach chodzą. Jak wspomnieliśmy wyżej wymiary dzieci pragnęły przenieść się do szkoły polskiej.

Dnia 12. II z dziećmi Wiktor i Leo Jędrzej odwieź do niemieckiej szkoły powodem iż rodzina racjonalnie zmieniała z Kaima 21

Terje jesiennie trwało od 22. II do 27. II Po ferjach przesyła dzieci Pałkama Kłosa i Danka do szkoły polskiej.

Dnia 13. II odbyło się uroczyste poświęcenie nowego lokalu szkolnego, którego dokonał miejscowy ks. prob. Świątliński z Bratry. W związku z tem urządzono zabawy letnie. Program był następujący: 1. Akt poświęcenia 2. Przywitanie gości 3. Śpiew: chwał bieżącej religiji 4. Kawa 5. Śpiewy, deklamacje gry na powietrzu 6. pochód z lamp. przez wieś 7. obdanie dzieci 7. zabawa intoducyjna w ochronie. Zabawa udała się i wywarła dobre wrażenie. Dzieci wywiązały się dobrze. Było dużo gości. Nadmienić należy iż w czasie zabawy dla intoducyjnej przeszkadzało ze strony niemieckich imigrantów ubraconych z szkatki Rije zabrano się pod ochronkę Korycane i groźbę rozbicia zabawy tak iż już przed

godle st. umiesceno rozepja sie domu. Od-
jirdiajacych z kabary gnie obreucera
Kamioniami. Banda ciagnela poins
nocz. Npibie wytych ochroce in goopr-
dara p. Biatojana.

Nawa-Kalicka, dnia 2. I. 20.

Uczestnik
miejscowosc.

Dnia 4. II wyjechali ranoz skoly
rater skoly p. tr. Hryj, a z dnia 6. II
p. Brane. P. Brane samaryj i stan
mankary klary, porochi poryj z rane
cpiar) sie obrucyt.

Dnia 24. II se wiczor wigilijny
uzadecio obchod gwarzkowy se ktoro
program skladat sie z 3 czeci odliczenie
z 2 gtorozych Kolod przeplatonych deklam-
jami. z 3 czeci odegranie skuski pod ty-
tullem "Jasliki" z muzyki Alfreda Niewiartowani
K. K. Kamij z Paszwinke z 4 taci kochi Lend. z 5 kochi
Tory Kocza fotografowano spisi i obdazono
skromnymi podarkami. Obecni rodzice
jak i goscie kanc ze strony inam mieli swoi-
nosz pospiziac postopy deici ucy. 1895-
jacych do skoly polskiej. Calose wypadki
jakonowicie se co zbrani wywarili bee wyjztku
podziekowanie skole Terje braty od 25. II do 7. III.

Nawa-Kalicka, dnia 27. II 1920

Uczestnik
miejscowosc.

Dnia 19. \bar{u} 31. odbyło się uroczyste
 na czele sz. Józefa. Na program wstawiać
 się wiarne braci przymi i napełnić w piersi.
 Dnia 28. \bar{u} 31. odbyło się uroczyste uro-
 kowanie wata szkolnej. Ze szkół
 odpuszczone Elibint, Grabarska, trzymo-
 jej, architektów i pociągach. miast i
 Kroszynie do półtora czasu.

Nova Paletka, dnia 6. \bar{u} 31.
 Elnarovsky
 manojuel.

Dnia 24. \bar{u} 31. zostało między wata
 szkolny tr. J. Hrysi. Dnia jubilej
 wata: wiczyz adpozwol ze dune
 quatergo.

Nova Paletka, dnia 6. \bar{u} 31.
 Elnarovsky
 manojuel.

Ferje wulkanowa trwały od
 28. \bar{u} - 14. \bar{u} 31. Dnia 13. 6. 31. obchodzone
 700-lecie Krzyżaków w Pr., 24. 6. 31. Stanisław 23
 Na program SPSTadety, nie obchodzone
 czoła przymiścania, serce i przymi.
 Nauka a dniech pól wyprawy.
 Dnia 15. \bar{u} 31. akto godkimy 2 gny
 wzbudzi posar a gospodarcę Ewinia,
 Spadły się rebudowania gospodarcę.
 Ewinia, Romanowskiego, D. ta i Prastajim,
 Kłórenim opalił się tej dom mieszkal-
 ny. 25. \bar{u} 31. Elnarovsky manojuel 17-
 ciewki Mrazjornawojo do Giespvalda.

Zwiedzono nas, kwicint, niezmiernie cudownie. Po
południu oddaliśmy się podług poprzedzających
opisów samowolnie.

Ferje Kielanycel Przewat trwały od 23. 5. - 25. 5.
16. 4. w osadach Luga, Pares, Klau, Teodor Prądzinok.
Nowa Kalkka, dnia 2. 5. 31.

Stworzski

reuzgjeint.

Ferje letnie trwały od 18. 5. - 19. 5. 31.
Dnia 9. 5. 31. około południa zjechał
pociąg z Gendra: objął całą zabudowaną
Spółkę nie równiejszą zabudowaną.
Kozsika, Petki i Gajostkiego
Dnia 11. 5. 31. rano o 2 godzinie poau.
nie paląc się stadoła gosp. Sebetka
Na drogie spali cłopy i Dwarz
osiedleńców klona i solnie klony
nie rdofali się wyretarai. Gławy
na miejscu rozet wrogłony, między
tego odwierione do Olszycia, gdzie
skrokie smart.

Na kolonjach bliźni były.

1. Paula Hobmann
2. Jadwiga Curry
3. Mary Beatojar
4. " Kozostk
5. " Kowiser!
6. Konrad Kozostk
7. Bernard Bankowicz
8. Jętos Hermanicki.
9. Leo Rull

Dziwarskie były u Kijlowie, cłopy
u Pzdżonecy. Kozostka wroczył z re.
dowleniem.

K dnies 11. III 81. obelodono u me-
sej skole. uravzjstov: (Rozstajiny
Kamnickkej) (přam, přimě vřemě).

Nova Kaleska, dnis 12. III 81. Turovsky
naučitel

Ferje jenieme tvorly od 18. II - 14. III.
Dnis 17. III 81 u pomicnutel vřiz.
kavli nase skole radca sejinčiny
p. Bader i novo přizly skolec p.
Pekernak.

U I Kamnickej se přizpou postali.
1) Marie Holmanik, 2) Paul Holmann
3) kuma Barbravik.

24

Nova Kaleska, dnis 19. III 81. Turovsky
naučitel.

Ve stovek 10. III 81. vizkavli, pasa,
skole vizkavli p. Brade z Berlina i neta
skolec p. Pekernak z Olabua

Dnis 24. III 81 u vizly, Brizg. Kavy
odlyta nř kopaniata, uravzjstov: gřimě
Kore nany skole. Dnesi, vizkavly
na zbudovany sceni z spřivam,
vřizkavri, "stegrety, trancal
semisovny", "šienothk", u 4 aktak.
Dnesi, Skolazora. Čalov, radala ne
vřizkavri. Obolo 180, obanyž
přimě

Kaleska, dnis 27. III 81. Turovsky
naučitel.

Od 23. 11 31. - 5. 1. 32. towczy perje
 Boiego Narodzama

Dnia 13. 1. 32. odceny do skoty
 niemu. doiesi: Kator (Les, kum prof)
 Kule Ptarmozyt, re niemu nauzpuel
 p. Pkauram jis niwaz, go na-
 mawiat do odebrania doiesi re
 skoty polskiej.

Nowa Kaleska, dnia 15. 1. 32.

Wrogoski
 nauzpuel.

Dnia 27. 1. 32. wyzpowat skoty p. Sulew.
 Dr. Pasternak. Dnia 29. 1. 32. prany Hilde
 i Helena Peljan do skoty niemu. Ofice
 Ptarmozyt, re odbiera doiesi, prany
 odumera mu re poszyci pranyziny.

Nowa Kaleska, dnia 1. 1. 32.

Wrogoski
 nauzpuel.

Dnia 15. 11 32. wyzpowat p. Sulewate Dr. Pasternak.
 22. 11 32. odlyta re wyzpowat 1. 2.
 25 Gottlefies: Na program stozity re, spiny,
 deklaracji wytknd o starym niemu niemu.
 20. 11 32. odlyt re obchod ku cesi in jine
 jako opiekuna podrimy. 23. 11 32. Wrogoski
 re problemis re skoty.

- Wzwlusioni: 1. Hilda Kopschik,
 2. Anna Guroski,
 3. Anna Grabowski,
 4. Franz Peljan
 5. Jokann Nowospiu.

Wrogoskiu wyzpowat wyzpowat i. iki Wrogoskiu

des deutschen Reichs: Odlegli sie ter vy
stawa skola robaletk ocernyd

Nowa Kaleska, dnia 24. 3. 32.

Ucerowski
manuspiel

Rok szkolny 1932/33 rozpoczat sie
7. 4. 32. Nowyjnij wstapilo cworo.

1. Marji Kohnmann
2. Franz Nowoczin.
3. Wiktor Baukronth.
4. Kozymiu Grabowski

Skola liny obecnie 24 uczeni.

Nowa Kaleska, dnia 12. 4. 32.

Ucerowski.
muza.

Ferje Zielonyd Prigat trwały od
13. 5. - 24. 5. 32. 1. Gzerow 32 ponosato
do kulejrej skoly 3 djeci: Kluba
Jozef, Klara, Leo. Obecnie skola
liny 27 djeci.

Ferje letnie trwały od 24. 7. - 15. 8. 32.
Dnia 15. 8. 32 obelodzona "Worfapping
feiw" Na program wstadyt sie ²⁶
picini i wicne i wykwad manuspiel
o konstytucji Wimarckij

Nowa Kaleska, dnia 15. 8. 32.

Ucerowski
muza.

Zmiana
na
stawnisk
kier.
szkoly.

27

4 dnium 15. 10. 1932r. przenioŝt
Zwizgreta Tolskich Tomaryŝtu Szkolnych
w kierunku dolnychczasowego kier.
tutejszej szkoly na równowaz dwo
stanowisko w Gitawach - Gillau.
Tutejszy poradzyl wjezt kier. szkoly
pulo kat. w Gitawach Tomar
Sztry.

Kamby wzpocestem przy tutej-
szej szkole po watasjach jesiennych
i to dnia 17. 10. 1932r.

Rodnice Strzy przytajo swe dzieci
nie mą sbyť radowoleni, ze nastopi-
ta rusiana. wyotali nawet protest,
by pol. Turinskiego tutej ratymai.

Zaraz od powrotku mam wje
trudny sytuacj i cizky roboty,
by wystaci na panfamii. Praca
w szkole bardzo trudna, dzieci
niebyť chstnie wysonny, mije
wkaraj, do nauki jadowi sie nie
garną.

Frekwencja Stan szkoly jest przy objeiu
nastspujacy.

1) oddzial T. 2 chl. i 6 dz. = 8.

4 " " 3 " i 3 " = 6

3) " " 2 " i 2 " = 3

7. " " (1. raz) 2 " i 3 " = 5

" " (1) 4 " i 1 " = 5

razem. 12 " i 15 " = 27.

28
29
Wylbory
do
Reichs-
tagu.

28
29

Dnia 6. 11. 32. odbyly sie wylbory
do " Reichstagu " w naszej wiosce
oddano 128 glosow, uprawnionych
do glosowania bylo 192.

30.31
6. 11. 32.

30.31

Na K. P. P. H. P. (K. Heller) glosowali 17, na P. P. D.

- 13, na K.P.D. U na Centrum 32, 33
 20, now D.N.V.P. 16, na Deutsche 34
 Volkspartei 2, na Obšči Wirtschaftspart 35, 36
 2., na Tpluiseki Volkspartei 34. 37
- Wypowied-
 larini, w medenicy 20. 10. 32. wyprawiał
 obrazow p. Jasiek film p. t. Stara Prasa 38
 23. 10. 32. i komedijkę p. t. "Ludino er wirri
 krasnoludkiv i obrozyniv. Zebra-
 To nig stici duso, Obrako u my-
 stad p. Jasika podobat si ogolnie.
- Lebrame W medenicy, dnia 29. 11. 1932. v gde
 vdeicil 4/5 volbyto ni w tutepcy szkole se-
 stic brame tych vdeiciv, ktoryi prytyajz
 29. 11. 32. svci drci do tutepcy szkoly pul.
 Jako gospie prytyli ko. p. bobocov
 Ozinski i p. Jasiek z Torvanyctiva
 Kbuluego. Przeprowadzitem lekcyj
 praktyczny z religiji by dac vdeki-
 com mrvivie prectinania ni v pra-
 cy nauczycielkij. Pred lekcyj pre-
 misitem do vlcnych v vpuie pracy
 domu re skuly
- Konferencija W poniedzialek, 5. 12. 1932r. volby-
 rejunwa la ni w Worytach konferencija
 w obwudu w Worytach. 39
- Worytach Lekcy z religiji z geografiji prze-
 5. 12. 1932. prowadzil pul. Priva. 40
- Obchid W medenicy, dnia 18. 12. 32r.
 gwiazdko- obchodzila tutepcy skula svujz
 ny unvorytoie gwiazdkovz.
18. 12. 1932. Kappinov vystupovaly drci
 naszej shkoly, nastupim
 drci skulue. Ceta unvorytoie
 wypadia hardo radavatajz eo

- Po przemowie bur. roboty odegrały dzieci "Diad i baba", "O wy cyganie" i "Faszelka" ta uroczystość było około 150 ludzi, a nawet dzieci ewangelickie z sąsiednich Gmin.
- Wakacje na Boże Narodzenie rozpoczynają się 23. 12. 32 i trwają do 4. 1. 33. Początek nauki 5. 1. 33 w godz. 8mej rano.
- Sztorna jęzicy i powrótka szkoły był bardzo pogodny; aż do Bożego Narodzenia spada bardzo mało śniegu. Lecz mieniąc styczni pokazał swoje. Od 12. t. m. chwiłko mrozi i temonci niemiśniewnie spada. Dziś 16. I. mamy rano o godz. 8mej 16 stopni C. mrozu. Po szkule nie przybyło dzieci Baubronnca i Grabowicy z powodu mrozu i zbyt wielkiej odległości.
- Wydawca me. obywatel 15. 33. Udebraliśmy w d. Toru. Północy nasz aparat filmowy słony portat rakupiony z odczynnikami ludzkiej. Wiska niechciała widać dzieci. Wczoraj, w niedzielę, wyszliśmy im różne bajki i filmy geograficzne. Sprzedaliśmy miłe chwile papatudnicowe.
- Revizja 27. I. 33. r. rewidował naszą szkołę p. Dr. Pasternak. w religji i przykuł polskim. Po revizji przestąpił namie protokolaonie w sprawie domniemania Erenbigo, Gitaowy, przeciw mnie, jako uratem B. namawiać by stał jego dzieci do pols. szkoły. Late domniemnie, to tylko kwestia ta to, że odebrano nam dzieciawo pa lokal szkolny.

Zebranie
rodz.
12. II. 33r

W niedzielę dnia 12. II. 33r. odby-
ło się w lokalu naszej szkoły
zebranie rodzicielskie. Jako
gości przybyli ks. proboszcz
Ksimońki, p.p. Bartsch i Ja-
siek Kórnica i dość dużo pu-
bliczności było obecne na zebra-
niu. Przewodzącym lekcję
p.t. "Dobro i jej sąsiedzi. Na-
stępnie zadeklamowały dzieci
wersze, które się w roku szkolnym
nauczyły. Lekcja i wersze pro-
bity bardzo dobre wrażenie i
do proboszcza Jas i również p. Bartsch
kilkokrotnie wyrażali swoje wna-
mie i zadowolenie. Następnie
mówił o zebraniu, o "Współ-
pracy domu rodzicielskiego ze
szkołą przy wychowaniu dzie-
ci. Po wystąpieniu nastąpiła przy-
wina dyplomsja, w której również
i obecni rodzice palowali głos.
Po odśpiewaniu pieśni "To się
w opiekę" pambnym zebranie,
które było to dobre wrażenie na
wszystkich obecnych i miało miły
i przyjemny przebieg.

Wyswiet-
laniu
obrazków
12. II. 33r

We wtorek, dnia 12. II. 33r przy-
był do nas p. Jasiek, by wy-
świetlić w naszej sali obraz "Tana
Tadewa". Wieczornica ta miała
bardzo miły i interesujący prze-
bieg. Na wstępie proklamował jedna-
nym bratki przywys Adama Nic-
kinnica. Następnie zadeklamowały

deceni po tunc uisze t. Mickiewicza.
 P. Janek pokarat nam pisy
 ten utwir we filmie, dodajze
 do poszecegi lynch, obrazow bardzo
 dostadue i interesujzee opisy i
 opowiadania.

Na rakowierceni, wreczoba
 pokarano licznym rebranym
 poszece ciekawe pisenota i z ob.
 cych krajow. Lata impreza
 trwata w toto tresh godzin.

Wspolna pisenia, Eto sij w
 wpryce rakowierceni te unte
 chwile.

Wybr-
 ny
 do
 Reichs-

Sand-
 tagu
 5. 3. 33

42

43

44

W niedzieli, dnia 5. III.
 1933 r. odbyly sie wybory do
 niem. Reichstagu i do pruskie-
 go Landtagu.

W dniu 20. I. r. postat
 sukcesny roqd niem. wlatomy,
 na czele roqdu stangi wide
 najwijszej partji pol. niem.
 Adolf Hitler jako reichskancelor.
 Stronictwa narodowe potoczily
 sie w t. zw. Kampfblock schwar-
 weif pol i te stronictwa nepo-
 czty kuzimog agitacje, nawo-
 lujze ludowi do solidarnosci
 narodowej i walki se, oramo-
 cernym systemem. Jako sred-
 kum agitacyjnym postugiwano
 sie radjem, przez ktore przed
 wybrami przemawial; Hitler
 w. Papen, Hugenberg, Keldte,
 kierownicy najsilniejszych partji niem.

Skutek takiej agitacji był bardzo widoczny. Dwie partie usiły w tym czasie ustanowić absolutną większość. Tutaj Polacy nie mogli bawić się do Reichstagu wstawić, ponieważ w tym czasie miało być 60 000 podpisów na przeciwny list.

W naszej wiosce głosowano jasno następująco: Uprawnionych do głosowania było 198, głosowało 166; na N. S. D. t. P. (Hitler) padło 56 głosów, na S. P. D. 21, na C. P. D. 17, na Centr. 57, na Kampff. schw. weip. w. 9, na O. V. P. 2, na Opch. Bauern P. 1.

Do Landtagu mieli Polacy nowego listę - Polenliste Nr. 16. - W naszej wiosce głosowano 166.

na N. S. D. t. P.	padło 48 głosów.
" S. P. D.	" 14 "
" C. P. D.	" 12 "
" Centr.	" 38 "
" Kampff. schw. w. w.	" 8 "
" O. V. P.	" 2 "
" Polenliste	" 39 "

Podobnie i w naszej wiosce agitowano na partiami rządowymi. Wtedy od cewartha na pigtel przed wyborem walopiano dwie plabaty partii Hitlera i Kampff. schw. weip. w. Na baidem skur na lepieno partcorke, agitacyjnej Kampff. frucht. W naszej wiosce mi radóewno nigdy spobijumred wyborem.

45

46
47

48	Wybory do "Provincial-landtagu" do Kreis tagu i do Rad wiejskich 12. 3. 33.	W niedzielę dnia 12. 3. odbłył się miar wybory w Gaišturze pruskiej. Wybrano do "Provinciallandtagu" w naszej wiosce głosów otrzymani: N. S. D. i P. - Hitler Bewegung) ... 39 głos. S. P. D. wojal. partja niem. ... 9 " L. P. D. komunistów ... 3 " Centrum ... 34 " Kampf front - schwa. wiejski ... 10 " Deutsche Volkspartei ... 2 " Tolen listy Nr. 16. ... 34 "
49	Do Kreis tagu wybrano	N. S. D. i P. ... 30 " S. P. D. ... 9 " L. P. D. ... 2 " Centrum ... 43 " Kampf front ... 10 " Tolen listy (ks Osinski, Turawski) ... 67 " Na wybory do Rady gminnej upłyły trzy listy. 1) Lista Pollela, dotychczas. wotów - okrymata 45 gł. 2) " Schilke ... 87 " 3) " Wylengrowskiego ... 30 "
50	Choroba naury cila 12. - 16. 3. 1933.	W niedzielę 12. 3. z powodu zachorowania na grype tak, że umierałem aż do środy powstał w Tołku. We czwartek, dnia 16. 3. 33r. od godz 8. mej odbyła się ruw normalna nauka.
51	Konferencja rejonowa w Brunnfeldzie 18. 3. 33r.	W sobotę, dnia 18. 3. 1933r. odbyła się w Brunnfeldzie nasza konferencja rejonowa. Tematy z historii i języka niemieckiego przeprowadził kol. Gornadecki - Brunnfeld. Na konferencji był obecny p. sekret Dr Pastni

Wolny
decen
21. 3. 33.

We wtorek dnia 21. 3. 33. nie odbyta się nauka w myśl rozporządzenia władz. O godzinie 10tej zebrata się sekula w salonie i wysłuchaliśmy do godz. 13tej przez radio przebieg "wroczyściego otwarcia" Reichstagu w Garmischu w Badenie.

Wakacje
na
Wilbanu
od 14. 33.

Wakacje wielkanocne nastąpiły w tym roku przedurzędnie do 2. 5. 33 w myśl rozporządzenia Reichskommissara dla Kunst- u. Wissenschaft, by dzieci sobie pofolgowały po zakończeniu roku szkolnego. Nie dawano nam ten czas, jak Tucha i mają być zato skrócone wakacje wielkoświąteczne.

Wolny
decen.
1. 5. 33.

W myśl rozporządzenia odbyta się w dniu 15. 3. 33 w naszej szkole audycja radiowa, by wysłuchać przemówień wroczyściego w sągłosnem, Gwpsie i Dniu pracy. Na uka wypadła.

Lunia-
na
frekwencji
dzieci.

Po wakacjach wielkanocnych odszli z naszej do miem. sekty dzieci Jana Schuka i to. Leon, Jurek i Tuna. Obecnie chodzi do naszej sekty 27 dzieci, jako nowocześni następniki dnia 1. 4. 1933. Paul Felka, Paul Bräulowin i Paul Brantowitz.

- Wystawa
wobit
roznych
28. 5. 33. W naszej ochronce odbyta się w
niedzielę, 28. 5. 33 wystawa wobit ko-
bicych, rysunków i prac piśmiennych
naszych dzieci obywateli i ochron-
ki. Bardzo dużo gości przybyło z
Opatowa i z okolicy. Wystawa odbita
dodatkowo wazienie, najlepšie pra-
ce wyznaczono premijami.
- Urwey-
stosie
54 skulna
27. 5. 33. W myśl rozporządzenia odbyta
się w naszej szkole urweystosie ku
poci Alberta Leona Schlagetera,
który przed 10 cío laty zginął za
swój niemiecký wceystie,
Wakacji
Eichona
1. - 3. 6. 33. Wakacji na Eilone Gwigtki
postaly skrócone i trwaaj od 1. 6. 33.
Kone nanki 1. 6. w gode. 12 tej.
Poczet nanki 8. 6. 33. . 7 mej.
- 55 Konferencye
rej. 16. 6. 33. W piątek, 16. 6. 33. odbyta się
we szkole polskiej we Szafardeie
nasza pierwsza konferencya rej.
w uroczn roku szkolnym 1933/34.
Teka je prabl. z historii przeprowa-
56 deń kol. jezuitowice pt. „Dopamine
57 w Pruszech Wschodnich. Po kon-
fery) lecyi nastajita dyskusyja.
58 Na konferencyi chciad dys. p. Moro-
lenski z Łtokowa wygłosić referat
p historii Pan Schulzab Dr. Paster-
nak mi rezulcie p. M. pselnywai
w blasie, pomiwai wznać upraw-
niwie p. M. sa niedostarczej-
se.
- Wolny
deien.
17. 6. 33. W piątek odbył się tutaj ogólny
spris ludowski. Wlada rozporzedei.
Ja; by z tego powodu mi odbywata

- Rewirja
 szkolna
 30.5.33.
- Wolny
 dzień
 24.6.33.
- Dzień
 dzieci
 2/7.33.
- Zmiana
 frekwencji
 dzieci.
- się w sobotę nauka szkolna.
 We wtorek dnia 20/5.33. rewir-
 dowad p. Schulrat Dr. Pasternak
 nasep szkole w języku niemieckim i w
 rachunkach od godz. 1/2 8 do 9 tej.
 W myśl rozporządzenia nie
 odbyła się w sobotę, dnia 24. 6. 33
 nauka szkolna. w dniu tym
 została przeprowadzona wyjątkowa
 szkolna, gry i zabawy dzieci szkol-
 nych.
 W niedzielę, 2 lipca 1933 r.
 urządzenie w Chabrowie raba.
 w latowca dla dzieci z szkół
 z Nowej Zaleski i Chabrowa.
 Pogoda była piękna, to też ra-
 wito się na placu przed szko-
 łą. Przybyło dużo gości z okolice-
 na i okolicy. Podczas zabaw ba-
 wiono się wesoło, mały dyskomfort
 tylko powstał z tego powodu, że
 z powodu zabawy tańcującej na
 placu szkolnym. Wzrostła wleczka
 obdarono placem i kawał. Dzieci
 dostały ciasteczki i karmelki.
 Po przegraniu zawodów rozdano
 premie.
 Dnia 17. 7. 33 r. odeszły do niemieckiej
 szkoły dzieci gospodarza Fr. Ban-
 kmitza i to. Anna Bernhard,
 Jadwiga Wistler i Paweł. Jak w-
 dziecie mówią, miał B. od władcy
 włączyć jego sąsiedztwo, to u
 niego pamięć Bóg i bieda.

Gorgocza Zbliżamy się do wakacji letnich,
 mamy piękne, słoneczne dni.
 Temperatura dziś gorgocza, tak, że
 w myśl rozporządzenia odwołanego
 naukę odbywano w niektórych dniach
 już w godz. 10 tej, ponieważ termometr
 wskazywał już w godz. 8 mij. nawet
 25° Cels. w cieniu.

Tutejsi rolnicy niechcą sadzić ziemniaki
 z gorgoczi, uważają, że będą biedni,
 bo nie będą zbierać ni ziemniaka-
 ków.

W tym czasie w czasie przed-
 prunowym, tutaj są młode rośliny
 ludwie już od drugiego czasu
 nie ma własnego płosa szlako-
 wego i kartofliów. Władze wobec
 tego, jak się stało, miały nadzieję
 między innymi biednych.

Takie i rodzice biedni naszymi
 dziećmi utrzymali między innymi
 wfiarowiei państwowym w
 dach na Wamiji.

Wakacje
 letnie
 od 24. 7. 33
 do 12. 8. 33.

W sobotę, dnia 22. 7. 33 o godz.
 12 tej po namie rozpoczęły się waba-
 cje letnie, który trwają do 12. 8. 33.
 Nauka rozpocznie się w poniedziałek,
 dnia 14. 8. 33 o godz. 7 mij.
 rano.

Na naukę po ferjach przybyły na-
 stępnie strażnicy rolnicy i te, które by-
 ły na kolonji w kraju. Dziel-
 cymy. 2. są rachwycomi pięknie-
 ciz krajowców rakopian, biega i
 nie mogą wychwalić pożywienia

Idajšice
ks. pro-
kurator
Opimbięgo.

W wakacjach letnich opuścił
nasz tutaj parafj dolękera-
sowy nasz proboszcz ks. Osinski
i osiedlił się jako "Kliffspovlot"
w Crossen. Ps. Osinski admini- 59
strował tutaj parafj przez 29
lat i przeszedł stąd na emeryturę
na egzercie księdza biskupa
Maksymiljana Tallera. Do Bu-
tryn powrócił wstąpił duchó-
wna ks. kapłana Łazomwicki-
go z Lwidyńca, który już wstę-
powanie w 1918.

Łonice
pniw.

Prace piniwne się skończyły,
rolnicy się ze swym plowem rado-
woleni; narekają atoli na wól-
kę swą i mówią, że nie będą
prawniactwo - ale - czy już nie bi-
dy być "gbur" z swym plowem ra-
dowolny? - przecież panowie na-
reka i ptace.

10. 9. 33.
Złotoni
Wakacje
josiennie
10. 9. 16. 10. 33

W niedzielę 10. 9. 33 odbyło się w na-
szej ochrone pzbani rozdawo
josiennie tegoroczne wakacje roz-
poczęły się dnia 20. 9. 16 o godz.
12 tej no nauce. i trwało do 14. 10. 33
Poczętes nauki po wakacjach w
punięckatek, dnia 16. 10. 16 o godz.
8. mej rano.

Wodeiny
p. proce.
w Hindenburgu
16. 10. 33.

W niedzielę rozpoczęła odbyła się w
szkole rozpoczęcie nauki p. pro-
sydenta w w Hindenburgu.

Badanie
rodzina
11. 11. 1933.

Lekarz powiatowy p. Dr. Mohr
badat dzieci w szkole niemieckiej
i dzieci z naszej szkoły w niedzielę

- rozporządzenia, Trójsamochów
Badano nowojunów i skrowite
derci - Agniewki, Kłozima, Włóczycha
Grabuski, Helen; i Trunc Turry.
- Wybory do Reich-
tagu 12. 11. 33. W niedzielę, dnia 12. 11. 33 r.
odbyły się w całej niemieckiej
wybory do Reichstagu i ple-
bisyt w sprawie rozłączenia pro-
włocznego rządu hitlerowski. Za po-
lityką rządu wypowiedziada
się niemal cała ludność, w
niemniej więcej oddano tylko
15 przeciwnych głosów.
- Zebra-
nie rządu 19. 11. 33. W niedzielę, 19. 11. 33 odbyło się
zebranie rządu. w obronie r.
deklamacjami i spiewaniem derci
i audycji radiowych.
- Recuzja 5. 12. 1933. We wtorek, dnia 5. 12. 1933 r.
od godz. 11³⁰ do godz. 13³⁰ rewi-
stował pan radca Brasse na-
szeg złożył we wszystkich przedmio-
tach.
- Prze-
chwała-
ma pro-
p. Schul-
rata. To stojąc do władzy partji hit-
lerowskiej skierali się miltory lu-
derci rządowi przycepu i wskazyli
mnie do władzy szkolnej, z lekce-
waż "den deutschen Grupp: Heil
Hitler." W tej sprawie przestuchwał
mnie p. Schulrat Dr. Pasternak dnia
21. 10. 36. protokolanii. Przy tej okazji
dowiedziada się władca, że miltore
derci tendencyjni powołują tu
tyjcepu ludzi i mnie, bo stoję
na nam: realne Ołoki Heil Hitler.

Szangę ową puścił tutejszy nau-
 szczył miem. Masłowski. Today
 tybo maia próby greemicej deicimny
 Idę sobie ²⁵/₁₁ pul. Coctem p. Chabwa 61
 proce naryg wis. Przy obile miem.
 nota corozka ¹²/₁₂ maueycila miem.
 Masłowski do mas: "Heil Hitler
 Der polnische Lehrer ist ein Pollak. 62
 Desnowe było w towarystwie jarece
 jednego dzunucepcia Nadunimiam,
 ze dzecho mi miało powodu do
 pnieadowlenia, pminowz odpowe-
 dzelišimy, dewigajige prawog ry-
 ty: Heil."

que przedlem i to 14.9. r.6. pre-
 stuchiwaz miie p. sulrat pro-
 tokolamie w sprawie namawia-
 nia Braubrowita i Grabowskiego.
 Braubrowito, który zawsze przed wazy-
 skiemmi twierdził że jest dobrym
 polakiem i wytrawa przy polskiej
 mbole naraz odebrał swe dzie-
 si, przytał się do szoty miem,
 bo twierdził, że się nie optaca
 być przy "Polokach", n. niameca
 Lepiej, bo niamecy dawają moły,
 i picniqdee na krowę, dachowky,
 i konia. Czeg się teraz przywiliis
 i jeknapiwójcej wryptae, opowiadał
 przed władzom miem, że namawia-
 zem go, by się przytał do miem.
 szoty. To samo miałem rubie u
 Grabowskiu. Protokoly wykażaly
 supedng bezpodstawności czynio-
 mych mi parzutów. Jak daleko

sipga powłosc ludzka, oswiadcila fakt, ze mnie oskarzono w. p. za zabita w niwintasciwy stomach do tulejki ochroniarki p. Schluerimowej. Przy protokole oswiadczytem, ze moge pod przysięgę rzec, ze mnie oskarzono do p. J. ranoze byc i jest bez fałszu i błędnie zarzutem. Wobec wszystkich tych zarzutów jestem jako tulejki nauczyciel polski bezsilny, jemuż w radea nie wyda mi denuncjanta, by go nie przyciagnę do sądowej odpowiedzialności.

Zebraniu
wdeicielek
11. 12. 33.

Dnia 11 grudnia ob. odbyło się zebranie wdeicielek w ochronie, na którym wygłoszono referat a. Pilgrzymce do Rzymu. Zebrano się bardzo dużo studentów, referat, bardzo interesujący, podobał się uszytliwym.

Zebraniu
wdeicielek
13. 12. 33.

W środę, dnia 13. 12. ob. odbyło się zebranie w ochronie zebranie wdeicielek na-
szych dzieci. Referował p. Piernowski
p. Rybowicki jego wykład podobał się
i uszytliwym uznali p. niego dużo bo-
przysci.

Uroczystości
szkolne
11. 12. 33.

W myśl rozporządzenia władzy mi-
mie ob. odbyły się w rotatury lekcyj
uroczystości szkolne w o. i. p. o. c. o. c. o.
niemieckich Maks von Schenkendorfa
i Dietrich Zebarta. Podałam na tej
uroczystości życzenia i denuncjantów
tych zastępczych dla Niemiec postać.

Uroczystości
gwiazdki
20. 12. 33.

W środę, dnia 20. 12. 33r. o godz.
16 tej obchodziliśmy nasz tegoroczny

unocypłosi gwiazdkowa razem
p ochronką naszą, zebrali się wszyscy
rodzice i innych dzieci i tak
dużo ludzi, że pokój p. Nowo-
cziń był przepelniony. Jakiś spisek
przybyli z Olsztyna: pp. Kaleski,
Bartel i Janick.

Program było bardzo ubliży i
składał się z następujących:

1. Wstęp dzieci z ochronki.
2. " młodzieży przesłuchanej.

Na następne odpisywały dzieci szelnie
pięć: Pod Turą obronę, potem na-
stępowała przemowa kier. szelny a
następnie śpiew: Hasto:

Dzieci szelnie występowały:

1. Talma - korowód.
2. Wesola dziewczyna - deklamacja.
3. Kiedka, grzyby, mydło. inoencja.
4. Chyły kotek - deklamacja.
5. Sen Kosi - teatr.
6. Za Głro falg - pieśń.
7. Piwienka o choince - deklamacja.
8. Do Boga - deklamacja.
9. Gwiazdka -
10. Lepka - deklamacja, śpiewy, tańce.
11. Przemówienie p. Janca.
12. Zamane i dziełonie wpiatka.
13. Przemówienie p. Bralejona.
14. Wspólne śpiewanie przed.

Na koniec unocypłosi przeszedł
zw Miłutaj i przyniósł wszystkim
dzieci z ochronki i szelny jak i
młodzieży przesłuchanej bardzo ubli-
te podarki, które sprawiły wielką

- niechęć. W naszej wsi wyrażają się bardzo pochlebnie o tej uroczystości.
- Linia** Obecnie jestesmy w okresie silnego mrozów temperatura spadła w niektórych dniach do 27° Cels.
- Wakacje** Wakacje na Powie rozpoczęły się od 23. 12. 33 do 2. 1. 1934
- Przełt.** Lonie nauki w pigtek dnia 22. 12. 33 w godzinie 15. Tej. Pożo-
23. 12. do 2. 1. 34
tes nauki w wakacjach w środę dnia 3 stycznia 1934 r. o godz. 8mej rano.
- Revisja** Dnia 5. 12. 33 r. rewidował insy-
5. 12. 33 r.
tor p. Prasse nasz szkołę na warszawskich oddziałach.
- Zebranie** W niedzielę, dnia 14. I. r. odby-
wdeciel-
cie. To się w ochronie zebranie wde-
14. I. 34 r.
cielnie. Dzieci szkolne sadziłamy najpiękniejsze wiosze i pospiewały piewenki pięknie i iweckie. Na-
stąpił odbył się wyjazd o czei, najświętszej Marii Panny. Piesnia „Kordczna Marko rabwierno ts milg uroczystość.
- Urocz-** W myśl zaproszenia odbyła
stów/szkola się dnia 18. I. 34 r. nauka szkolna.
18. I. 34 r.
o powodu parnięta „Reichsgründungs feier
- 68** **Imperum** W sobotę, dnia 27. I. r. odbyła się
27. I. 34 r.
w Olstynie konferencja rejonowa, na której umówiono nowe plany o religji, które opracowali pp. Gtety i Gwela i plany o rachunkow -
69, 70
Hinea i Celberga.

- Choroba
naucze.
od 28. I
do 18. II. 34r
- Dnia 27. I. r. zachorowałem w
Olsztynie na silne odrobienie
nerwo i mniadem na za
rodz lekarna udai do taut.
szpitala, w którym przebywałem
do 6. II. r. Otrzymałem jeszcze wo-
łop wypuszczeniowy do dnia
17. II. r. W czasie choroby zastę-
powali mnie p.p. Goeke z
Chabrowa do dnia 10. II. r. Od
dnia 12. - 17. II. r. zastępował mnie
p. Katyjasek, nauczył p. Lipka.
- Dnia 19. I. r. w godz. 8. mej objętem
pruw wyprawianie.
- Rewizja
28. I. 34r
- Dnia 28. 2. r. rewizował p. Sulbat
Dr. Gutermat mang szkoły w religi.
od godz. 8. mej do 9. 25.
- Zebranie
rodziciel-
stwa
- W niedzielę, dnia 4. 3. r. odbył
się w ochronie pelnani rodzicielstie
7 fasciek wygłosił referat p. t. Odnowce
wiednia i wypisill. 8. bilba bajek.
- tkadernia
papieriska
24. 3. 34r
- W sobotę, dnia 24. 3. r. w godz. 19. tej
odbyła się w naszej szkole akad-
mya prozycznego wyczerania obrazu
Ojca Świętego. Były naszą wstropism
w białej i sielen. Prelegr akadernji
był bardzo mroczysty.
- Turnie
wku
szkolnego
1933/34
w
dniu
28. 3. 34r
- Rok szkolny robotniczy się dnia
28. 3. 1934 r. po drugodzinnej
nauce. Nastąpiła pben mroczy-
stojc rambrujcia wku szkolnego i
kwulimnia deruce se szkoły. Był
ty naszą opuszerają po utworce -
min nanki mczermujce piewo-
pregu oddeiatu Paula Hohmann

i Maria Białojan.
 Wacacji w Wilkowie trwają od
 29. 3. do 9. 4. r. Początek nauki we
 wtorek, dnia 10. 4. r. o godz. 8. mej.
 W poniedziałek, dnia 9. 4. r.
 otwarto w Olsztynie szkołę polską.
 i wchłonię. Bardzo dużo ludności
 brało udział w nabożeństwie i
 uroczystości otwarcia.
 Wp. wtorek, dnia 10. 4. r. o
 godz. 8. mej. rozpoczęła się nau-
 ka szkolna po wacacjach wilka-
 wanych i z tem rozpoczęło się
 nowe wstąpienie 1934/35. Jako
 nowicjusze wstąpili do naszej szkoły
 Georg Pelka i Jan - Johannes-
 Krishlik.
 W niedzielę, dnia 15. 4. r. o
 godz. 18. tej odbyło się zebranie ro-
 dzicielskie i zaradcom otwarcia naszej
 polskiej Szkoły, która urządzono
 w mieszkaniu Barbary Nowo-
 criniowej. Szkoła przedstawia się
 bardzo starannie. Sama uroczystość
 została na licencyjnym zebraniu bar-
 dzo dobitnie, wrażliwie. Mogli-
 my powitać licencyjnych gości z Cha-
 łowa i Olsztyna. Na ustępie ob-
 darono wszystkich placikiem i ba-
 nusz. Dzieci szkolne są pełne sił i
 sił i wprowadziły odpo-
 wiednie uroczystości. P. Jasiek w drugim
 przemówieniu objawił cel i zada-
 nie Szkoły. Fred. Janowski wpi-
 szał film p. t. Rozeczenie Głowy z Pelką.

Wycieczka
do
Plusk.

Przy wspólnem spacerowaniu przed
ludowych spędziliśmy spacer
płta miłych i wesółych godzin.
W niedzielę, 13 maja r. wy-
braliśmy się na wycieczkę do
Plusk; chworo maszerowaliśmy
przez trzy godziny. W Pluskach
spotkaliśmy młodzież z Olsztyna,
która ćwiczyła się w różnych
skokach i t. p. Otdarono nas
hucem i dobrymi skilkami o
godz. 18³⁰ wybraliśmy się na
dwój godzinę, teraz do Rybaków
by nas przewieziono przez
jezioro Łosk, zmyzami ale
i mesoto przyspiliśmy o godz. 21¹⁵
do domu.

Waka-
cji na
Z. Sułta
od 18. - 25. 5. 34

Wakacji na Zielone Łąki
trwały tylko 6 dni; rozpar-
ły się bowiem w piątek, 18. 5. r.
po nauce i skończyły się w czwar-
tek, 24. 5. r.

Rewija
26. 5. 34

Leisschulrat p. Dr. Pasternak
rewidował naszą szkołę w sobo-
tę, 26. 5. 34 r. od godz. 9⁵⁰ do
godz. 10³⁰. Zarazem stwierdził
w treści, czy abymy „Małego
Polaka” i czy piszemy do Polski.

Grajto
sporne
3. 6. 34

W niedzielę, 3. 6. r. zjechała się
do nas wiska młodzież polska
z Olsztyna i tutejszej okolicy i bra-
ła udział w swiej spólnem. Za-
miono się chworo nad jeziorem i
bardy dobitnie jaknajwięcej się, by
wiszące jasnałepczy rezultat; wy-

niki były też okarane i młodzieńcy wy-
szkoda że niezapisał stanu liczebne plebski
Wczorajem odbyła się zabawa do godka
23ci w naszej Gwóldnicy.

Górgceka Mienige pęcznice wplityje w jabłci dei-
wne wahanie aturwferencem; no-
ce są tak zimne, że barchole, wazyno-
a prawnarimie wgotki doszczętnie po-
marły. Wogóle prawnice wlawia mi-
dzy tulejczem wluibamim p sprępt
płozia; mówią, że się na cępkę rok
prawni; zasy czas łowiem nie pada
deszcz, górgceka jest wgnymna te-
mnielt wskazuje już p godzinie 9tej
rano 28° w cieniu. Nauka ciopki wo-
dce tego, jaki bilka rasy rakowiano
ja w godka: Mtej.

74
Tunianca dnia 17.5. r. przybyli pierw do na-
frobun-nej szkoły Anna i Józef Schula, a
cji deici- dnia 2. 7. r. Leon Schula, Stomy przy-
jeżdża z pobliskiego Gimmendorf;
Suzij on bowiem tam u jednego z
tamtejszych gospodarzy.

Wypazd W środę, 4. 7. r. wyjechało 9 deici-
deici ci naszej szkoły na kolonje letnie
na polu do Kraji. Radzić była wielka, bo
pi 4. 7. 34 deici bardzo chętnie tamdobęd wy-
jeżdżają.

Wakacji Tegoroczne wakacje letnie trway
letnie trzy tygodnie i to od 10. 7 - 5. 8. r.
16. 7 - 5. 8. 34 Gospodarze skarzą się na mniejsze

Stan plowiy zbozia, spowodowała to latisia
zimno. susza plwa w innych, oblicznych
wymigdzila katowstwalnie nie-
sindraj

Zebranie
Rozdziałowe
12. 8. 34r.

W niedzielę 12. 8. 34r. odbyło się w naszej Gminie zebranie rozdziałowe naszych, na które się zgromadziła spora ilość dewotyków i wszystkie dzieci szkolne. Na podstawie zebranych danych p. deismitów ilustrowaniem zebranym klasę powodzi, która spowodowała wielkie podziw naszego bratni. Temat był aktualny, temniej, że dzieci, będąc na polonijach w Szampanem i w Ruskiej byli świadkami tej klęski. Następnie opowiedziały dzieci swoje wrażenia z podróży i polonji. Kuchaczom sprawiło to dużo radości iadowolenia. Pięćnaście: Biedna matka poświęciła trzygodzinne zebranie.

Wybory
19. 8. 34r.

W niedzielę 19. 8. 34r. odbyły się w całej Rzeczy Kuceniabiej wybory w rozdziale plebiscytu, w którym miała się przez, tak lub nie, ludności wypowiedzieć, czy "akceptuje" powołanie kandydata Littlemura naqd Prezydenta Rzeczy. Tak p. deismitów wybrała 89,9%. W naszej wieś "Szwarcali" tak 173, a "52", nieważnych głosów oddano 4.

Rozmowa
22. 8. 34r.

Dnia 22. 8. 34r. rozwidniał p. Dr. Pasternak naszą szkołę o religii, jczyku polskim i niemieckim od godz. 8²⁵ do 9¹⁵.

Zebranie
Dzieci
26. 8. 34r.

W niedzielę 26. 8. 34r. odbyło się w Wymyśle, Dzieci Dziecka: nasze dzieci

76

pojechały na drunch wozach; pogo-
da była przepiękna, to też cała mu-
życzka udana się spacerowała. Zebrało
się dużo ludziska i dzieci z nastę-
pnymi sześc. Wynny, Gofald, Wry-
ty, Pluski, Petyr, Jondorf i Chabrus.
Dzieci oddawno bawo, bustrami i piś-
lami. Wcałowali wyskaki, najlepsi
pojeździ magrody. Zmęczaliśmy się
w w górze Mlej do domu.

Preferencja
rej w Pocz-
tach
1. 9. 34r.

W sobotę dnia 19. 9. odbyła się ro-
zprawa o preferencjach rejimowa, w
której brali udział wszyscy nauczyci-
le i p. Dyrektor M. Nowakowski
i p. sekretarz dr. Pasternak.

Obecny przeprowadził p. Klim z decy-
zją ortografii, również i referat wygło-
sił p. Klim z tej dziedziny.

Zmiana
frekwencji

Dnia 25. 8. 34r. przybyli do naszej
szkoły Edward i Lucja Zwitck, dzie-
ci inwalidy wojennego Wiktora
Zwitcka, który przeprowadził się do
naszej wsi z Drobowa. Wolno te-
żo uczęszcza do naszej szkoły 27
dzieci i to 15 chłopców i 12 dziewcząt.

Wakacje
jesienne
15. 9. - 13. 10
34

Dnia 15. 9. 34 rozpoczęły się
wakacje jesienne i trwały całym
tygodniem. Pożegtek nauki po wa-
kacjach w niedzielę 15. 10 34
o godz 8 rano.

Stan
pogody:

W roku bieżącym mamy silny
pogody, lato i jesień obfitowały w
wielką ilość dni pogodnych i
słonecznych. Urządząc się, jad Słychos
radawalajęce w tejżej szkole.

Revizja
12. 11. 34r.

W poniedziałek dnia 12. 11. ob re-
widowali wizytator p. Porasse i
Leisselhuber p. Dr. Pasternak na
szkole od godz. 12 do 13tej w
nocy przedmiotach. Dzieci
odpowiadają dobrze i p. wizytator
Porasse oświadczył wobec p. Leis-
selhubera, że szkoła w Kalce jest naj-
lepszą na Wąrnici. Podeszliśmy
mi za godzinę pracy i p. Porasse
pochwalił, bym wybrał nadal na
potemniku i oświadczył, że się
teraz postara, by mi się dostała
sprawiedliwość. Pomysł bowiem
mającego kryzys moralny i ma-
terjalny, nie otrzymał. Cieszy
się nadto grupą III., którą
mają śledzić mojego wicku.
Wszelkie moje starania gdzieś re-
gion, chociaż mi się nie do naj-
bardziej stron są rządowych oświad-
czą, że sprawa jest uregulowana
i że praca w tym sądownictwie
mucha przebiegała. Moje podania
o powołanie nie były napatrywa-
ne, pracować w przeswiadczeniu
pracy nie należy do przypuszc-
cia.

Zebrań
wcz.
10. 11. 34r.

W sobotę dnia 10. 11. ob. odbyło się
w naszym Towarzystwie zebranie podzielnic
stow. na które zebrało się dwadzieścia
czterech. Na zebraniu rozgłoszono wykład
o badaniu ogrodnictwa i przelomów.
miu stron burzowych. Po wykładzie
dane spiewano pieśni kieszonkowe i p.

Zebrań
rocz.
15. 11. 34.

W czwartek, dnia 15. 11. r. odbyło się w Gwielicy naszej zebranie rocznie. Na preziumi wyspowiadam obrachunek z życia tożsama Mickiewiczem przy odpowiednim wykładzie, nastąpiły tems deklamacji i spiewy młodzieży. Wspólnie przesinię sabskiej listy tożsamej męczystości.

Zebrań
rocz.
25. 11. 34.

W niedziele, 25. 11. r. o godz. 17tej odbyło się w naszej Gwielicy zebranie rocznie. Na stonku darsci sabskiej występowady w indermajach sabskiej. Przy mępnym spiewie i grał sabskiej. Wzrostem naszym wesoło wasce o godz. 21. 11. 34.

Zamknięcie
rocz.
od 27. 11.
do 16. 12. 34.

W całej sabskiej, naszyms tems wsmarte choroby, pniewar powieże jest bardzo pniewar, bardzo ciężko pada, mępnym jence ani nasu mwie. W naszej usi naszyms grypa i dyfterja. Wobec tego kombinuje lekarz powiatowy Lubeck sabskiej od 27. 11. do 16. 12. 1934r. W naszyms rocznie mi pniewar dyfterja.

Obchód
gwiazd
pny
20. 12. 34.

W czwartek, dnia 20. 12. r. odbyła się w Gwielicy naszej nasa roczna męczystości gwiazdkowa. Sabska nasa mi była przez trzy tygodnie czynna dlatego mi odebrały darsci jas sabskiej odwołungo pniewar -

wiercia. Mimo tego i więcej ten
 świat dobre i wszechstronne,
 temniejszy, że gwiazdów jasny
 ple gwiazdów chętnie odda-
 rzyć dzieci naszej siostry i ochro-
 ny. W stosownym przemówieniu
 wrzute na tle nawołania
 Dziesięćta Powaga wyrażeniem
 znaczenia gwiazdki dla
 wspierania naszego Dzieci sa-
 deklarowały Dacie niewyżsi.
 W odwołaniu podaniem sębrany
 zwycięży gwiazdki. Przez
 stosowny celos spiewaliśmy
 naszym nasze kółki i ma-
 konicu nasz przez p. Piato-
 jaw podpisywał wszystkim a
 szczególnie ochraniać i nau-
 krycielowi pa mto opędzone
 chwile.

Wabacji
 22. 12. 34
 do 41. 35.

Dzisiaj, t. j. w piątek, dnia
 21. 12. 36. wzywają się wa-
 bracy gwiazdki po siostrze-
 nej nauce i przyją się dnia
 7. 1. 1935 r. Nam na rozporzenie się
 8. 1. 1935 r. o godz. 8. miej rano

Zebrani
 wda.
 21. 1. 35.

W niedzielę, 21. 1. 35. odbyło
 się w Piawicy zebranie wdział.
 przy udziale licznych mieszkańców
 naszej wsi, którymi przyją się de-
 ci do naszej siostry. Na zebraniu
 przemawiał p. brimmas Klyp. Ryb-
 uski o zjedzeniu patologicznym w Al-
 stymu. Odspiewaliśmy również
 kolba kółki, dzieci deklarowały

Zuzia-
na
Frebmungji

77

odpowiednie wieczerze.

Dnia 8. 2. r. weszli dzieci umiarkow-
anego Wiktora Luitka Edward i
Kuzia do szkoły niemieckiej,
z powodu przystąpienia swych dzie-
ci do szkoły polskiej odebrano im
renty dodatkowej. Luitka, wdawiec,
zwrócił się z prośbą do gosp. Luitke,
Kuzia P. zdał swoje do nadto ra-
dzonem gospodarstwu, wobec tego
postają tam gorzkie płotnie i in-
ne. Kuzia panuje w tym domu już
od dawniejszego czasu. Również i Kuzia
odebrał swoje B. córki z naszej
szkoły i przesłał je do szkoły niemieckiej.
Również i gosp. Wiktor Pecka, w
którego obecnym jest naszym obywatelom
wyznaczeni, wyjechał swoje dwa
dzieci do szkoły niemieckiej.

Pecka nie ma w miarę zbyt do-
brej opinii, z swym sąsiadami
nie ma w miarę, lubi się zgodzić i
czesto sprządać naukowców i naszą
szkołę nieprzyjemnie nieprzyjemnie.
Podobnie, przystępując do dzieci czesto
szkodził na P. i zgodził by mu to-
pał odebrać, bo nie w ohydny sposób
wyrzucił w Polabach. Z różnych stron
szkodził, że P. już, polabach, wy-
pisał, gdy mu przez dzieciom
szkodził, było się to, dlatego
teraz pod przewodem, że nie sąwotem
go na uwzględnienie obywateli, wyjechał
swoje dzieci Kuzia i Kuzia, że dzieci przed

unocypłocią, w których raportem w
kiesiowcy Petki sądy rodzinne.

Całe te sprawy wycofania dzieci
z naszej szkoły mają atoli i inne
podkre. Już od dłuższego czasu do-
stępuje się przez różne trybunały, że
przywają dzieci do szkoły polskiej. Przy
władawann, Wundehilfe' odocu-
wają to nari ludzie.

78

W sprawie szycerna z odległa się
w szkole niem. przedstawieni i tan-
ce z, rozmowa Bonadu des Oglens.

79

Jabie Petrikowski z Prologu palus
nawet, że to tutaj naukowo, deuter,

80

że są naukowy, deuter i mają
deutsche" narwisda, szycie trwasa
"się na, wski lub ski", bo iul
"Worfahren" zmienił je we schwa

81

"she Kunde" na ski. Kpelował
do wyprawkich, by przymanali się

82

do Niemce i nie przytali wypr
dzieć do szkoły polskiej. Po tem odległ

83

sie tanice w blane. Leidego m. filoz
ang obdarono z, Freibrem" a

84

ni wiasty dotali "feinego kicioru
i" wrosty, tak duzo, że mia-
ły droye. Sadue bajki się o tem
wczoroku opowiada we wot.

85

Unocypłoci
10. 2. 35.

W niedzielę, dnia 10. 2. z od-
była się w naszej Szkołce wy-
cypłoci, na plirij wyprawkich dni-
ci z behronki, szkoły i młodzieci
prasaolna. Program był obfity i
wzajemny sądzicieli kilka wrotylech
chwil. Z Olortyna przybyli p. Janis

- i p. Oczyszczeni. Pomociej podaję program
- 1) Powitanie przez uczeń. P. Helmanitka
 - 2) Spiew dwu grotkaj. - Impedy.
 - 3) Występy dzieci z ochroneki.
 - 4) Złotym jej Marys' mimolog, spiew
 - 5) Ten Trilemy. bajka spiew
 - 6) Gęzki Fuzenizajor
 - 7) Deszcz deklamacja
 - 8) Dowzka "
 - 9) Bie i dobre "
 - 10) Zariati Gwrali "prorok
 - 11) Zolęgo a vslej Banki komedija
 - 12) Spiew prijaka spiew mimolog
 - 13) Bore Starodrewnie wiersz
 - 14) Gępsa teatryst.
 - 15) Wopulny spiew.

Zebrań
woda.

21. 2.

35r.

W cewartek, dnia 21. 2. ob od
było się w Lwielicy zebranie rodzi-
cieliskie Referat o znaczeniu szkoły
polskiej w gtoni p. Janick. Dzieci
zabaw na prozoku zebrania
raspiewaly kilka piosni i rade-
planowały wiersze. Wopulny mo-
dltwa i piosnig sam dnij to ze-
branie.

Zebr.

wdr.

28. 2. 35r.

Również i w cewartek, dnia 28
2. 2 zebrali się rodzice, starszy po-
magał dzieci do nowej szkoły na
pogawędki. Wieczor opowiedziano bardzo
miło; rodzice o obdarzeniu bu-
kami i porobkami. Panował bar-
dzo miły nastrój. Socidej poszedł
zadowolony do domu.

Prze-
niami
lotelu
zaburzo

Dnia 15. 3. 35r. rozpoczęła się
nauka w nowym naszym li-

- Kalw srboty, slong wyodrzenia-
niona w wdowy Barbary Mo-
wocyniowej.
- Unwozy-
stosi sw.
Jozefa.
19. 3. 35. We wtorek, dnia 19. 3. 35 odby-
lo sie w Lwielbry naszej rebra-
nie rodzicielskie. Na wieczorku
tym (odbylo sie) wygloszono wy-
klad p. in. Jozefie. Okolicznosci-
we pieśni i deklamacji daly
cabej uwroptowci odpowiedniog mu-
ty.
- Lomfer.
rejnowa
23. 3. 35r. W soboty, dnia 23. 3. 35 r. odby-
la sie konferencja rejnowa w
w Kamiele Tekejs i referat p. dzie-
nie. demy spiewu wyglosil p. Kau-
czor.
- Lambrij-
cie roku
srbulug
30. 3. 35. Rob srbulugy 1934/35 sbriczylo sie
w soboty, 30 mara 35. Nasz sbo-
ty opuscili: 1. Lomrad Fryshits,
Leon Chula, 2. Karja Hermaniska
i Jadwiga Nowocyniowa.
- Frebm-
cja
1935/36
1. 4. 35. W niedziely 31. 3. 35 odbylo sie uw-
ropte pagnanie tych uczniow.
Do naszej srboty przybyli jako
nowocynskie 1. Alfons Hermaniski,
2. Rozalja Nowocyniowa. 3. Lu-
bert Hohmann.
- Wakacje
wielkan.
od 6-23.4.35. Frebmencja wynisi wobec tego 19
diecei.
- Lomf. rej.
27. 4. 35. Wakacje wielkanu trwaly od
6. do 23. 4. 35 r. Nauka muperyta
sie w srodę, dnia 23. 4. 35 r o godz
8 mej rano.
- Celem omowienia programow
naukowych na nowy rok srbulugy

1935/36 odbyła się konferencja reżyserska w Olstynie dnia 27. 4. r. w godz. 9 tej.

Unocypob
1. 5. 35.

Dzisiaj 1 maja był wolny od nauki z powodu świątecznego święta Dnia Pracy. Wszędzie miały się w myśl rozporządzenia odbyć wielkie manifestacje i schody. Powinno być bardzo miłośniczo; przez cały dzień szalała ogromna wichura i napadało bardzo dużo śniegu. Jas gazytę donoszą nadto aż do centrum, więcej więc jas w ul. zimnej, bo w ten sposób tylko liceum 15 cm. Śnieg namoził bardzo dużo śniegu, temniej, że było dużego 6 stopni śniegu. mrozu. Najstarsi ludzie nie pamiętają takiego zjawiska zimowego w mieście. Śnieg tylko pomada toponimie, bo nośny są znaczące przywrócić. Ludek przeciwniwi twierdzą, że to istnia para 1800.

Zelbrami
rodzi-
ciobie.
3. 5. 35.

W piątek, dnia 3. 5. r. odbyło się w naszej Gimnazjum zebranie rodziców, na które wyznaczono spotkanie o konstytucji 3 Maja. Deblana. ce i spriny wolicznicione uprząsły ten miły wieczór. Również ukończono, w godzinie 12. 5. Dzień Matki.

Zelbrami
rodz.
12. 5. 35
, Dzień
Matki.

W niedzielę, 12. 5. r. umiędzielnimy unocypobie kei seci „Naszej Matki”. W programie: Wspólna kawa, Prezentacja kin. zdjęć i rec. p. Janbourkiego. Po kawie i upstadał przede dorożko pomiedziato swojej matce Bilka 1800, 1900

to wierzam, będe prorg. Pycha to tak
wzniebda chwila, ni bardum p ole-
snych siokaly ni try do vonu.

Następnie rozrąta nam nasa
wbiestra hilka Tadnych piersi
ludowych na hamowibacil; man-
dolinach. Caty mity nocor spedei-
lizmy, lawige si spiewaniem pomin
i kaitoni.

Smierc
Marzaska
F. C. Soudbr
9o 12. 5. 35

Smierc Marzaska
Smierc Marzaska smierc rabada na-
szemu narodowi wielkiego boha.
tera, odnowicela nasej Ojczyzny
sp. Marzaska Jozefa P. Soudolego,
ktory prowadzil narod naoz
ku swetlonej przyszosci i ktory rdo-
byl Polne kasceptom miyeci w hi-
rarchji narodow swata. Koczonym
calem, Izecymy si z naszymi bra-
mi. Smierc Marzaska wywstada
w nasej wiosce wielki wacini. Der-
pi i miodowiz nasa panownicnie
nawizda woli spaski iatobna. We
mlwck, 14. 5. r. odbyto si na Polne
solecne nabiezistwo w Olsztynie
Pobly polskie byly niezycim. nau-
aycili brali ndacab w nabiezistwi.
majze pozwolenie od wtadey pre-
teronej. W niedzieln, 19. 5. r. odbyde
si w Smielicy uwrzpta abada-
mya iatobna.

Umoy-
stwie
iatobna
19. 5. r.

W niedzieln, 19. 5. r. w godz. 16
tej odbyda si w nasej Smielicy mo-
cystoi iatobna ku ciei sp. Marzab-
ka Jozefa P. Soudolego. W tym celu
rebrali si mieszkanie nasej woi

w naszej Szwedce, która przybrała
odświeżony wygląd. Już przedtem
ustronił harcerek Rodko, Hilję har-
centką i obraz Marzaska katolub
przepiękny. Obraz postawiliśmy pod
Rodko wśród mirtów i czeremchy
gwóźdeków. Piękną: „Lto się w
Lpachy”, rozpropliliśmy. W drugim
wykładzie sier. skłody porobiliśmy
pięć i seymy naszego Wodca i
największego Polaka. Młodzie
szkolna i pracakulna sadela-
mowa od wina wina. Wczest
pogoda w Warszawie poderłi się
p. namy namy wpięciami.
pięciami: Rodko i Flada saku =
Cierzo tę wzniadę uwczest.
W poniedziałek, 20. 5 r. brata nasza
skłoda sudał w naszym świętej, którą
zadupiliśmy za spójny stony i p.
Marzaska.

88, 89.

- Zebrań W niedzielę, 2. 6. r. odbyło się w
rodz. Szwedce zebrań wderentkie na
2. 6. 35 r. Mirem umówiliśmy przez nas po-
grub sp. Marzaska, czytając sprawo-
rodania prasowe i ilustracje.
- Wakacji Wakacji Zielno Świętece Imaby od
od 8. 6. 35 r. 8 do 11. 6. r. Lonicie namu 7. 6. o
godz. 12 tej; wczest 12. 6. r. o godz.
7 mej rano.
- Rewizja P. Dr. Pasternak rewidwał namy
17. 6. 35 r. szkoły we wloc od godz. 7 45 do 9 50
r. prępa wina, półkory i spiron.
- Oziem W niedzielę, 23. 6. 35 r. odbyło się
Dzień się uwczest „Onia Dercka” dla
23. 6. 35 r.

drzei wauptkich polskich szkół
na Warmiji na bwiiski szkoly
polskiej w Gogofabacie.

O gude. 10 tej wyjechalimy
autobusem do Olsztynaj i po-
dgrzylimy na nasz sw.
do brscioba s'ro. fakila.

Trzto po drugis. - 14. tej gide.
wyjechalimy koleja do Gogofab-
da. Trohig zabawy byd bardzo
hamunimy. Drzei naszj szkoly
otrzymaly w ramudach jako rzum
ciscy tadue nagrody. O gude.
22. tej rzum pojechalimy koleja do
Olsztyna by autubus nas przywiol
sprowotem do nasej woi. Wy-
jechalo nas na zabawy rasem
19 drzei skubnyh i 9 m'borcisk-
cy.

Wielka
Gogorka.

Po cestyel dezceach, stwre so
tutejszej wdnicy padaly obfice w
wstatnim uanis, nastepuj, zdaje
ne, wbcenis fala drzej Gogorki.

Wiasiaj 24. 6. st. m'barymad piept-
mierz o gude. 9 tej rano jwi
28 slupni w cwinin.

Almy naszj woli przedstawiaja
sij bardzo okarale. gospodarie b-
ca na dobry ebior.

Wyjazd
na
Kulonye
1. 7. 35r.

W tym roku smym wyjechaly
drzei polskie z Warmiji na
Kulonye. lebnie do Traju. Z
naszej szkoly pojechalo troje
drzei to Marja Topelich, Marja
Konwersin i Bernard Hermaistki.

Osiemcecytki przebywały w Furwarku
winn; chłopczy byli w Toruniu.
Toruń nastąpił po czterdziesto-
mym podjezie.

Zebrań
rodziców
90
2 br.
14. 7. 35.

W niedzielę naszej odbyło się
zebranie rodziców, na które przy-
szedł również p. Kowalski. Zespie-
wana ochrota nasza pięknie; dzie-
cuchy poszły podług górną
mandoliną. Na dzień opra-
mano obywateli, arcybiskupa
dziękował, słone ma nasza
szkolca.

Wasaży
letnie
20. 7. - 11. 8.
35.

Wasaży letnie trwały trzy
tygodnie i to od 27. lipca do
11. sierpnia ob. W niedzielę 28.
11. sierpnia ob. rozpoczęła się nau-
ba obywateli o godę. Zmiej nasza.

Złot
młodzieży
124.
12. - 14. 7. 35.

Od 13. - 14. 7. ob. odbył się Długi Złot
Młodzieży Polskiej z Zagranicą w Polsce
Od nas pojechali J. O. Tekner, 21.
Konrad Trypselik, 3. Jadwiga Nowosi,
i 4) Paula Hohmann. Młodzież na-
sza odwiedza badeś dwajet, popłynął
wrocim i badeś chętnie wspomni-
na o Traju.

25. 8. 35.
Zebrań
rodziców

W niedzielę, 25. 8. ob. odbyło
się w niedzielę naszej zebranie
rodziców. Na zebraniu był wy-
kład o Złoci Młodzieży. Wpół-
nie spiewano naszą Gdzie
pięknie ludzoci, dzieci szkolano-
wady uroczoności wiersze.

Wasaży
Jestem
12. 9. 13. p. 35.

W niedzielę, 16. 9. ob. o godę. Na tej
rozpoczęła się tygodniowa wasaży

- jesienne. Trwają one do niedzieli, 13.10.16. Początek nanki po watacjach w posiadziadek, 14.10.16 w godz. 8mej rano.
- Zebrańie
rods.
24.10.35r. W czwartek, 24.10.16 odbyło się w naszej inwiliay zebrańie rods. na które się składał referat p. t. Pasolewnik, miesiąc Matki Bożkiej Rozianicowej. Następny potem deklamacja i wiersze.
- Rewirja
30.10.35r. P. Schulrat Dr. Pasternak o olostyna rewidował naszą szkołę w irudy 30.10.16 od piąt. godz. 8mej do 9to. w religji o j. publicim.
- Rewirja
8.11.35r. Rewirja i w tym dniu rewidował naszą szkołę pp. niyrtalor Prasse a Grolima i Schulrat Dr. Pasternak od godz 12 do 13tyj w nowytkat piwt. mistach. Rewirja powada dolore i ci Panowie pswiadaczyli mi ze i w tym robu jest moja szkoła najkropczą szkołą polską na Ukraini. To chwala Bogu, chociaz nas janiś wruami, chociaz jeszcze sprawa potroczena wyek 10.-12t me wstala robotwiona. Jednak się ze i to ofiarę będą munita zborzyć dla dobra? Wzrostki moji starania w tej sprawie nie skutkują, zwinu prowidem już kilka krtm o swoluciem na 1.1.1936r. Mi chce się o swoluciem zduchać. Dniaj 30.11.16 jeszcze nas prowidem o swoluciem, bo ta praca tutaj, to ce gwałtem zduchowania wychodri. Nasz ludzik tak ochydnie pumateryjalizowany, ze nie nigdy jeden drugiemu sbró majmowicie

polepszeniu. O co o tem pisać, mił mi
 umiemy, było ten, który pracuje wśród
 niego i ma z nim styczność. Przeszło
 trzy lata pracuję w Łalecie, dotychczas
 wyszedł miel się - jabi sukces - opisał
 się Prozi. Ke nawiś, płotki wśród usaył
 rodelin, to najwprost niebezpieczeństwo i obra-
 ba, który bestu teanie lecaj. Prób mi
 już się i obuchy.

Otwarcie
 swoboly.
 7. 11. 35.

Otwarcie swoboly na nowy sezon
 zimowy 1935/36 odbyło się 7. 11. 35. Głównie
 są przybrała wygląd swigłecowy. Przemien-
 przemiana, deklaracje, imznanicacje
 wypadniady z Jaduq uroczystość.

Zebanie
 rodelicel.
 21. 11. 35.

W orzeczeniu, 21. 11. 35. odbyło się ze-
 branie rodelicelobu. Na zebraniu wz-
 dano rolę przedstawienia amatorskiego,
 która się na gwardeby odbydeci.
 W wypadzie podano mi przedstawie-
 nia i wstawki, jak odgrywać. Rola
 cerebrano bardzo chętnie i młodzień-
 nasza przyrzeka, że postara się, by
 przedstawienie dobrze wypadnie.

Wybor
 Rady
 Prodt.
 7. 12. 35.

Na zebraniu rodelicelobu,
 które się dnia 7. 12. 35. odbyło,
 wybrano następujące osoby do
 Rady rodelicelobu: 1) jako prezosa
 p. J. Lohmanna, 2) jako sekretarza
 p. O. Teschnerów, 3) jako skarbnika
 p. G. Trischita i p. J. Schuba. jako
 starbnika p. Patrzego.

Przezna-
 nie
 Mierowina
 P. Schuq
 10. 12. 35.

Związek Tolstich Towarzystwo
 Lepolnych rewolucji mił na
 wosanie nowej kzeranie o drugim
 31. 12. 35. z tutajzego szkolnicelna

pułskiego. W Łaletce uszpedowane
3 1/4 roku; W czwartek regu-
li musicz radeice i deicee w
naszej ochronee.

Komona 2 dniem 1.5. 1936, powiat music
na plan- trygack Polokich Tomaszow składowych na
wicken kima- kicronnika i now wylicza tudyjaj sechty.
mina. Kierow Kladae niemieckie jednolacie polnowi 17
Land Preinick mi nowarie poradzenie na nanczanie 91
1.5. 1936 Kaste powje music fest. Kowata p. Chabre- 92
na. Ma on do porokomama wielkie studenci;

Łodziecnie porzejsi dtryc 4 1/2 km p. ziom
nie natoy do porzejsim rodu: Tudyjsi, r-
deice p. atynja porokodnita i robitra sie
do mihi x maty raxerq. Uwarujq paame
miazadawanie ex do mi strygonomia poraw-
lenie na nanczanie porzece music.

Lebomie 2 dniem 1.5. 1936, powiat music
Rady rok. Na tych pectomie nich waloro budiet sechty
26.5. 36 na rok sechty 1936/37. Dady porzejsim
pono sterlniki. Lndekis powozq los do
music a wig bezom pan faniam.

Lebomie 2 dniem 1.5. 1936, powiat music
wdeicicka 13. 11. 36 2 dniem 1.5. 1936, powiat music 18-tyj
podyto je pectomie radeicelaku p. rctomie.
Cibieni byli judice porzejsajce seicai do
kubeynej sechty polokich lub obronki, riaz
zaplowonni. Jakos ywice byli obuni pp.
Jenikwari i p. Lubomirski. Hygotimom r. f. 93
na kermat. "Klata Diczir". F. H. dy skucy p.
Janich omim i porzejszanie do pilni r-
ctomiej. Dady wty rictlono starki, r. londa
jace kermatki, porzejszanie. D. r. odopiewonim
triktu pieim ludowqch riaz. Klata pa-
lowicow pectomie.

Wierosze
Zakwaszmy
24. 11. 39.

Pod koniec karnawatu dnia 24. 11. przy-
szedłem wspólnie z Lutyczą zabić wiatarkę
w ciarce papamtuży dla podzielenia potokich
wzrostu młodzieży. Najpierw przelotem się cie-
pła, kłótnia, waga, pacyfikacja, a później
zabawę się do końca. Wierosze miał dla-
ra kłótnie wystraszki; a to w końcu woli pie-
nomych przesni ludowych, waz wianych nar-
dowych koniów jak b. krakowiak, stercz i za-
pitanie pa ludami.

Następnego dnia miały dzień parzy-
mieroski.

Pań domija
24. 11. 39.
28. 11. 39.

Na skutek zimna dzień przesni ra-
chował na wzdru tak par. "Ziemopęd".
Kuba tego skleria była wt 21. 11. br 24. 11.
sam kłótnia.

Ostra
zima.

Przedkora wydawało się, że zimny
tego roku mi będzie, gdyż dnie były
nie bardzo mroźne. Długo pod koniec
mnieżem pływania spłaty pierwsze imie-
ni. Niebawem wystrasi zimny dnożada
100 m. Zaraz imieźne utworzyły gąsien-
mi do przelotnia - zolawca w d. 11. 11. 39.
drużach. Potemże wykazywał stan 11. 11.
potwierdzenia. Takie stan mroźne był za-
ledwie kilka dni. Imięż leat leat ten
mieżem młodzieży - gdyż ta jedynka na
nortach otamler by raku - do portowy lu-
tego Pzaniej. Następnego dnia w d. 11. 11. 39.
kuba kilka dni stoncznych.

Janet Trziniński
Chobota do Kofolki uadaj
Watoraj + Lewodaj = 12 silnej
Pawiej Niciuaj 11. 11. 39.

Chociaż prezysto gochime homicky
Kafelka Stara i Stowoz Day.
Wiseie ze do szkoly nie spozni
em. Galy murie h. Kulek raz. b.
zadowolnie musze tak trudne
i powazne obowiazki. Polnie
odpowiedziatem mu: Was. if
liiult am nigunur kolkii...

95

Odrazu do bi. Olu. wdra
O razec szkolu-yas-epistemia
garalie

96

177. Wastofito zakonny
nie roku szkolu-ego obowiazk
em szkoluym ueny wili zaepk
famienska Grabenski i Paula
Strooveren do szkoly wkap.
li: Hffons Hermaniski i Karia
Kondereu.

3. czerwca rb. wiadom pod.
exas mauter (w klasie) pisemny
protokol, który spisywat unepunkt
"Gebeime Staatshilze" w sprawie
zapci w bhabrowie

97

W dniu 10 czerwca
odbyta sie wizytacja biskupia
prez. biskupa Warmińskiego
ks. Kallara. Wizytacja od-
byta sie w kościele parafial
Meyen w Gutruaon.

W dniu 1. lipca zakonicy
mnie potracome zastepstwo
w St. Kalcete

Wyznalez Kuosata

98 Dobre zastępstwo w lutym
 przy szkole Petwili 10
 Głuch od 1 lipca do 15 października
 Floriński Paweł od 16 października do 24 października
 Kizajczyk Antoni zastęp.
 Sturo od 25 października porządek
 Armai

7 listopada r. b. przeprawa.
 Ofiary rewizyjne szkoły p. Wyzylator
 Grassie z gorzliwa J. p. Sębiulal
 K. Kosteńak z Szaryna.

Dnia 23 grudnia Ofiary
 Lutojmej szkoły wraz z miastem.
 Rada rodziców z organizator.
 Mroczystość gwiazdka

Wojciechowskiego Marcin
 trwał od 24 grudnia do 5 stycznia 1937

99 Dnia 4 stycznia przybył na zastępstwo pana Przybyła na-
 Paula Frimontkiego, Siewerny Pichelk - 2H. Buorok, ^{z wyjątkiem} uczyliela 4.3.37
 p. ziotowski i niedoza schodzących i Kijerowie
 z biegiem okoliczności i seozjicie z otrzymaniem.
 na Kchmiast norminacji. Potrzebie również zastępstwo
 w boku Chabrowie z porodu choroby pana
 Anosaty.

Dniom 8 stycznia opublikacja N. Kollety panu Odbycie obywatelskie
 Ofiary Tanagerońka czynna przez wyjątki i wolność dnia 8.1.37
 Pani ochraniarka pracowała na terenie Lutojmej
 wni przeszło osiem lat, pełniąc pracę gorzliwie.
 Żeby otrzymanie i zastępną posadzi ochraniarską
 w Olzitynie.

100 Dnia 9 stycznia przybyła na zastępną wolność Przybyła
 posadzi ochraniarską pani Rozalje Kimpmannowa novej ochra-
 niarskiej

Stawny 10.1.37

Revizja
27. I. 1937

Dnia 27. I. 37. rewidował nazwa szkoły polskiej
p. Dr. Pasternak co religijny języku niemieckim
od 8³⁵ - 9³⁰ godz.

Najświetlania
obrazów
rzycia świętych
Janina i Jana

Dnia 28. I. 37. wygłosił w miejscowej świetlicy raport
o życiu i działalności świętych Janina i Jana
z Chabrowa. Prelegent przy pomocy filmu
dostatkowo obrazowo przedstawił ich życie, męczonictwo
i rozstrzelanie.

28. I. Zaświadczenie
p. Kubiśki
z Chabrowa.

Dniem 28. I. 37. po powrocie do domu w drodze;
Kucosa przedstawił swoje w szkolech K. Kubiśki
i w Chabrowie. Ponieważ reżym nie udzielił
mu zezwolenia na nauczanie musiał emigracji
pau Kucosa udał się do obu szkolech.

Nieczek
Karnawalski

Dnia 3. II. 37. wygłosił w miejscowej świetlicy z przewodnikiem
Lingmannem wieczorek karnawalski dla młodzieży
i rodziców szkolnej par. i pozaszkolnej.

Nieczek przedstawił swoje wyjątkowe karnawalskie
i piosenki "Kto się w grzebie".

Pod koniec wieczoru miało miejsce a później
mistrzostwa śpiewy i inscenizacji.

a) Organ i Karuzela St. Półka była do sąsiedztwa inscenizacji;
Kubiśki nie zabrano się do Barica.

Nieczek miał charakter czysto polski.

Pod koniec zrobiono wspólne fotografie.

St. Nieczek ten przybył p. Kubiśki
z Chabrowa oraz kubiśki świetlicy
z Chabrowa. Dziękuję W. Kubiśki

15. luty 1937.

St. Kubiśki

reżymu olsztyński

W dniu 15. lutego otrzymałem z Berlina
w Berlinie od p. Kubiśki reżymu olsztyński
w sprawie udzielenia mi prawa na nauczanie.
Reżymu nie pozwolił mi nauczania - skencja -
to w kilku słowach. "Keine sich mit, dass
ih. dem Lehrer Severin P. die Unfertigkeit der
nicht er kenne kann, weil die erforderlichen
Voraussetzungen von P. nicht erfüllt sind".

Wskota tużysza porostaje nadal ten nauwoziela
 Tożys pan Kłobasza tużys rok drugi zastypstwo
 w tużyszej szkole - stodrac obore 5-tem czasto pny
 asy, brode i przgadnie.

W dniu 2. marca w tużyszej ochronie polskiej - po 2. marca
 rozżanccu, odbyła się tutaj akademii ku czci bpa rwo Akademii Pijarów
 Piusa XI. z okazji 15-letniej rocznicy koronacji papieskiej
 Na wstępie odprawiały dzień szkolne drugostrwo. Gm i muski:
 Po kciu następnie deklamacja po której wygłosztem repal
 o bpa św. Piusa XI wygłosztem pny miemimaz sympatiz do
 skrodze dokłsiego jekota. Polakow zaprowicz - manifestacja
 po wnym pny padem na strony polowystow jak na Kłobasza
 Powik i kłob. Akademii zakonczono odprawianiem
 hymnu „ My chcemy Boga”: poczem w poronimym
 nastroju udano się do domu.

Stanisław P. a. P.

W dniu 11. marca odbył się w tużyszej
 polskiej ochronie wieczór książki polskiej.
 Na wstępie wygłosztem repal o nowym
 piśmie i książce, orob książki podoszo
 niemoli a dziełaj, oraz jak prommimim
 czytać książki.

Dnia 11. III/37
 Marzec Rozali
 polskiej

Dalszy ciąg programu wygłosztem pny
 i deklamacja oraz krótka przedstawienie
 o wartości książki.

Na abranie było dużo okazyj, którzy
 kciu i wiciorok przedkili na wiciorok
 przgadnie.

Stanisław P. a. P.

W niedzielną dnia 22. marca wie wrem
 w ochronie odbył się Wieczór Wiary Główny
 na który przyblił ko. Józef Główny - Redakt.
 z Belwii i pan Hatorizyński i Obł. Główny.

Dnia 22. III. 37
 Obł. Główny, Hatorizyński

Luciano i Arkejeva wazba doxi njini uolucit. Dybo
skolo b.o. skol i staryci i miodyck, duze w tyku
wyraz, ze gotowi sa staci na strajk maso. Gwiazdowiny,
Gwiazdowiny, - boinimy zgodnie miody, stary!

Program obchodu byt dwi bogact.
Wybor oia otworzył przed. bade. Dr. Rakowicz p. Diabojem
Cotem następnio odwarne porzeczaniem naukowick
poinwocne iilkuwji drugo obchodu. Po odziedzicaniem

przezni „Lp. ob. w ofiicy” pryncip naukowick
krzyzognego Koszka oio porzeczaniem na temat
Niajny Obior. Ks. Skyp. Rakowicki w obdymu nrowie
udowodnił, ze iilowa opajote jest koniecznoscia
do utrzymania Niajny Gwiazdy Następnio stępiem
wronie Doty „Nierucodem Obiorote dęcietyr Turak”

Następnio porzeczaniem w prostick obdowach jeun
Rokowicki uioobiciu skolusia i porzeczaniem
odziedzicaniem dęcietyr Turak „Gime i uioobiciu”

Następnio deklamacje „Wronie nroji, Gime uio
woda uioobiciu. Wronie uioobiciu je uioobiciu
skolusia i porzeczaniem

Hkonice uioobiciu pamięci annowicz i p. Koszka
Baszane Klonowicki jeun w Turoniu na skolciu
opoloziem b. poba do sejun poudkaj porzecz
Lwójcka Polakow i Tow. Skolowego, na Skolciu
Obchod zapoboczo uioobiciem „My chodimy boge
i Hkonice

26. III. 37.
Koniec roku
szkolnego.

Rok szkolny zakonczył się dnia 26. marca 1937 r.
po dwunastogodzinnej nauce. Ostatni dzień pobytu
uroczystości rankowicki roku szkolnego i zwolnienie
dzieci do wstępnio. Skolciu, nany opuzoro topy dwi
ponkoiu uioobiciu piewnego oddzielnio. Maria Klonowicki,
Bernard Grabowski i Antoni Klonowicki.

Nakazje uioobiciu.
wroc do 26. III.
do 13. IV. wstępnio

Nakazje wielkanocne Arwaj od 26. marca
do 13. kwietnia li. wstępnio. Procz sk
nauki w dniu 14. kwietnia.

Stanisław Jędrzejko

Dniem 1 kwietnia odwiedza mnie lekarz
 Dr. Pol. Tow. Scholmich w Berlinie z studijną
 placówką porównując mi warunki na Pomorzu
 w Chłobku - Miśminie - Lufetahl p. 28. 10. 1937.
 W Łańcuchu wyjazdowym trzy miesiące
 z tego tylko miesiąc widać pozwoliła
 mi na pełnienie zastępowo w szkołach
 Chłobrowo i Nowe Łańcuch.

Odwołana
 nauczyciela
 domis. 10. 1937.

Nowe Łańcuch, dzień kinokultury

Stefanija Fioletta

Nowy rok szkolny rozpoczął się
 13. kwietnia 1937 r. W pierwszym ty-
 godniu zastępował jeszcze p. Kinoszwa
 i Chłobrowa. Dalsze zastępowo objął
 p. Groth który przedtem zastępował
 w Gruskiej Dółce na Powiślu.
 Groth zastępował w tej samej szkole
 już w zeszłym roku przez trzy
 miesiące aż do przybycia p. Fracinińskiego

Dalsze
 zastępowo

W dniu 7. maja 37 zwiedził
 naszą szkołę p. szulc Gwałbiński, który
 zastępuje obecnego naszego szulcra
 pana Pasternaka

Wrytuacja

Wakacje Wielkich Świąt trwały
 od 15. - 19. maja

Ferie z. Sz.

W dniu 19. czerwca odbyła się
 konferencja rejonowa w Purodzie.
 Lekcję prowadził p. Perata. na temat:
 Plan 10-letni. Referat wygłosił
 p. Samorbach.

Konferencja

103
 104

Wakacje letnie trwały w
 tym roku od 17 lipca do 14. sierpnia.

Wakacje

Konferencja W dniu 28. sierpnia 1937r. od-
była się w Antejkiej obwodzie konfe-
rencja rejonowa. Leżyj przewod-
niczył p. Groth na temat: Praca
dziedziniecna psiedza Abendla.

Referat na temat dziedziniecni
wygłosił kol. Gikora

Wizytacja W dniu 14. września wizy-
tował naszą szkołę p. młokat
Pasternak.

Zabawa W Joudonfie już rok wome
marta odbył się doroczna zabawa
letnia dla dzieci szkolnych z całego
kroenu warmińskiego. W drodze uk-
micdare w ostatnie chwile sa-
koralizy zabawy, fakt że zabawa

ta się nie odbyła, dwiema dziećmi
były, już do występów przygotowane.
Wakacje rozpoczęły się jesienne
brzoły od 18. września do 10.
października 1937r.

Zjazd W czasie wakacji jesiennych
w dniach od 4. do 7. października
odbył się zó Bytomiu w ułtaciach
gimnazjum polskiego wielki zjazd
szkolny na Góry przygłi
wsiocy Kainowicze i ochranidoki.

Zmiana młokat Po wakacjach jesiennych
nastąpiła zmiana na stanowisku
młokata wizytującego naszą szkołę.
Dotychczasowy młokat p. Pa-
sternak został przeniesiony
- Dostywno do jednego z innych
powiatów wojew. Dostyńskiego. Na jego
stanowisko został mianowany

miłośat olsztyński p. Grabinski,
który już nakreślił wosem
p. Posternaka.

Do naukowców prawniczych w Niemczech obowiazuje od 1. grudnia 1936 nowa tabela uprawnień, wedle której naukowcom niemieckim i starym polskim podwyższają natomiast naukowe o średniej ilości lat stwily turecz na joborach do 100 mk miesiornie.

Dnia 5 listopada 1937r.

Deklaracja

107 wydana zostala deklaracja o traktowaniu mniejsosci polskiej w Niemczech oraz niemieckiej w Polsce. W tej deklaracji oba rządy polski i niemiecki uzgodniły, że prawo dosady postępowania w traktowaniu mniejsosci. Wskazyują one spodziewać, że deklaracje ta polskiej nawescie kres traktowaniu mniejsosci jako slywateli drugiej klasy.

108 Zwiazek Polaków obchodzil w tym roku 15-lecie swego istnienia. Na wszystkich terenach odbywaja się lokalne zjedy terenowe. W dniu 6. marca 1938r. odbył się Kongres Polaków z całym Niemiec w Berlinie. Na tym Kongresie ogłoszono 5 prawd Polaków:

- 1) Jesteśmy Polakami
- 2) Wiara ojców naszych jest wiara naszych dzieci.
- 3) Polak Polakowi bratem
- 4) Godzicie Polak narodowi stwily
- 5) Polska matka nasza, nie rodno niemieckim matce ille.

- Rewirja W dniu 11. listopada 1937 r.
 odbyła się w katejezji rewirja, prze-
 prowadzona przez p. wizytatora
 Barrego oraz subroka p. Grabimskiego.
- Organizowanie Organizowanie dzieci szkolnych
 trzeba było w tym roku rozporządzić
 już od 15 listopada ponieważ ro-
 boty się tego domagali, ponieważ
 wszyscy rodzice robotnicy dzieci
 otrzymują codziennie garnek ciepłego
 mleka oraz kawałek chleba z
 marmeladą.
- Plurba Z dniem 1. czerwca 1937
 została miana szkoła w Plurba
 zainicjowana. Wobec tego, podnie-
 miona szkoła Poprawcza niechce
 chodzić do szkoły niemieckiej przez
 miasta się do katejezji szkoły, za-
 mieszkuje u swej siostry jedzone =
 jęmskiej. Wasza szkoła dzisiaj wobec
 tego obecnie 13 dzieci.
- Kolonie Z katejezji szkoły wyjechało
 w tym roku na kolonie letnie
 do Polski siedmioro dzieci i to
 od 24. czerwca do 4 tygodnie
 chłopcy byli w Opaleniu koba
 Grudziądza a dziewczęta w Gro-
 nowicach Niemych koba Nowego
 Terpu. Dzieci kolonii wróciły
 bardzo zadowolone
- Konferencja W dniu 11. grudnia odbyła
 się w Leptynie konferencja referowana
 na której prowadzili lekcję kol.
 Płoty - Plurba na temat
 granic Przeszłości.

Wakacje Bożego Narodzenia w Krakowie
 trwały od 22. grudnia do
 6. stycznia.
 W dniu 11. stycznia wyjechał
 naszym samochodem p. szef Gubiński
 przy czym stwierdził, aby nie być kan-
 dydatem w klasie i skierować swoje
 siły na cele podniesienia artysty
 w klasie.

W dniu 24. stycznia od-
 było się w szkole wiejskiej badanie
 lekarskie naszych dzieci.

Przez dnia 7. I. 38. Mapy
 zabrakło mi wzywaniu map
 Rouera na których namy wiejskiej
 są podane w harmonogramie pol-
 skim - Wobec tego nie możemy
 używać żadnej mapy Europy.

W dniu 7. I. 38. badano
 p. szef naszej wola i dzieci jakoby
 wskazywał w klasie jakas osoba osoba
 niezna imienia, wierszy i przedstawienie
 teatralne. Dochodziło wykreślić
 oczywiście bezpodstawnie taki
 demuncjacji o takim podejrzewaniu
 p. Moskal'skiego, krasowka wien-
 skiego.

W dniu 16. marca był
 dzień wolny od walki z powodu
 powstania Austrii do Przesy
 W dniu 19. marca 38
 odbyła się konferencja rejonowa
 w Olsztynie. Umowa lekcyj odbyła
 się w dziedzinie Muzeum w Olsztynie
 które się mieści w olsztyńskim ratuszu.

Wakacje

1938

Krosno

Kard. lek.

Mapy

Demuncjacja

Austria

Konferencja

- Wizytacja W dniu 31. marca wizytowałem
 tub. szkół p. smoleń Grabiński -
 przy czym odroczył zwolnienie ze
 szkoły p. m. Albert Grabowski
 który jest umyślnie niechorym
 i nie umie napisać podpisu.
 Jednocześnie na wniosek pisowny
 p. smoleń go zwolnić
- Kawiec Rok szkolny zakończył się
 rok szkolny w dniu 1. kwietnia 1938. Ze
 szkoły wyszło 2 chłopców, mianowicie
 Bernard Naworski i Albert
 Grabowski, a jako nowicjusze wstąpił
 do szkoły Fryderyk Jężyk
- 1938/39 W nowym roku szkolnym
 1938/39 szkoła nasza liczy 11 dzieci,
 Adela Popławska również odeszła
 do domu, ponieważ jest w domu
 potrzebna do pracy i zostaje
 u brata szkoły polskiej przechodząc
 do szkoły niemieckiej.
- W grudniu 1934 r. odbyła się
 w hali szkole wawerskiej gwiazdka
 na której dzieci odegrały baśni
 "W betlejemskiej świątecznej noc" oraz
 scenę deklamacji i śpiewów.
- Kubicki W lutym 30 r. poszliśmy do naszej
 szkoły odwiedzić siostrę Kubicką i
 pokazać bajkę przed występem. O Hani
 to gasi się zębami. W klasie spro-
 miedziła się na około 100 osób.
 Wtedy prawie wszystkie dzieci ze
 szkoły niemieckiej

W dniu 15. 6. 1938 odbyła się konferencja referowa w Tkaibotach. Lekcyj
110 przewodniczył p. Pacer.

Deportacyjne wakacje Zielonych Świat trwały tylko 4 dni. Najwięcej wakacje letnie trwały od 11. lipca do 11. sierpnia.

Po wakacjach letnich została przez Centralę w Berlinie zamknięta nasza szkoła w Brunswaldzie.

Jak wrocznie tak i w tym roku miało się odbyć wspólna zabawa letnia dla wszystkich szkół f. zw. Święto Dziecka. W tym roku miało się odbyć w Jondorfie, dokąd wszystkie szkoły miały się zebrać. Niestety zabawa ta została w ostatniej chwili przez władze niemieckie zakazana, a następnie przez Tow. Rolnie w Derszynie odwołana.

W dniu 3. września 38. odbyła się konferencja referowa w Gytawach. Lekcyj
przewodził p. Schorbach.

Deportacyjne wakacje jesienne trwały od 17. września do 14. 10.

W dniu 8. listopada odbyła się rewizja letniej szkoły. Rewizję przeprowadził p. wiceprezydent Brasse w obecności p. milanta Gabilinskiego.

Tak jak wrocznie tak i w tym roku odbyła się w letniej szkole polskiej impreza wrozystości gwiazdkowa dla szkoły i szkoły polskiej. Wła wrodzonymi scenie przedstawili dzieci 2 jednoaktowe posetka wwer z odgrywanicem całego szeregu kuled. Wskazie wrocznie odbyła się także nboldna, która wystąpiła w skłodzie 3 harmonijek rezerwnych, 2 akordeonów

Konferencja

Ferie

Brunswald

Zabawa letnia

Konferencja

Wakacje

Rewizja

Gwiazdka

- wzrost i jeden bebenek. Pozatym wystąpiła
dnieci zostały obłożone ubiorkami i meblami
oddzielowymi. Goście, którzy przyjechali na to
uroczystość, a którzy nie należeli do Związku
Polaków lub Towarzystwa Szkolnego, musieli
na udanie iaudaruma opuścić lokal szkoły.
- Wakacje.
1939
Konferencja
Porozumienie wakacyjne Bożego Cwa-
dzenia trwały od 23. 12. 38. do 4. 1. 39.
W dniu 11. lutego odbyła się
konferencja regionalna w Horystach.
Lekcję przeprowadził p. Pietrewski.
- Kamie
rolnika.
Po dobowaniu obowiązków szkolnego
opracował szkołę uczeń Bernard Krumański,
a został do szkoły przyjęty Feliks Krumański,
tak że liczba dzieci pozostała ta sama,
to jest jedenaście.
- Głębrowo
Na początku nowego roku szkolnego
1939/40 nasiednia szkoła polska została
zamknięta przez Gestapo w Berlinie z po-
wodu wycofania wszystkich dzieci do
niemieckiej szkoły. Wobec tego szkoła
polska w Głębrowie przestała istnieć.
- Wycieczki
W dniu 1. 5. 1939 wycieczka Andrzeja
Hajzika swego wychowanka Janka
Klimyka z polskiej szkoły, panów
nadziewstwo się tego domagało. Obecnie
liczba dzieci wynosi tylko 10.
- Wyprowadzenie
klasy
Z dniem 1. 5. 39. wyprowadzenie klasy
zostało powierzone pani Krumańskiej,
która wyszła również awanturą.
- Kubietaj
Na początku mojej 39. zro-
wikat do naszej szkoły zespół kubiet-
kowy z Dłutyna i dał pieniądze przed-
stawienia hajcerki pt. Biterzy miłe za pier-
na obowiązuje to przyjechali tylko rodzice i

rodzeństwo naszej działki, wszelkim innym ludziom, którzy chcieli to piękne przedstawię - wiecie zobaczyć, został wstęp zabroniony, bliźniowcy zandarii w towarzystwie jeszcze jednego stoją przed szkołą wmyślając nie należącej do szkoły i twierdzą Polakom nie wpuszczać do szkoły i musieli wrócić do domu.

W dniu 17. maja 1939 odbył się w całym Niemcach wiec i w naszej wiosce zjazd ludności. W zjeździe tym po raz pierwszy ustanowiono szkołę: narodowość.

Gris lud.

W sierpniu 39 r. odbyła się wy-
ciska wmyślając szkołę na karmii do
Kwizdygnia. Wycienka ta była jedyn-
dziwna i odbyła się autobusami. Dzieci

Wycienka.

112 wiedzieli negocjować tamtejsze gimnazjum

W dniu 11.11.39 odbyła się
miejscowa nasza szkoła przez p. radę re-
gularnego Niemca oraz p. radę Gra-
bińskiego. Oba panowie stwierdzili, że
nasza szkoła nie odpowiada przepisom
kondominium i wrócili mi na to uwagę
a szkoła nasza z tego powodu może zostać
113 zamknięta.

Wizytacja

Separowane wpały letnie tworzą
od 19. lipca do 14. sierpnia 1939 r.

Wizytacja

W noc z 1. sierpnia szkoła 12.8.39
w noc jakiś niemiecki zwrócił uwagę
w naszej klasie 6 sylb, wspaniale od-
kazy 5. karmii, oraz jedną sylbę wrócił
w mieszkaniu p. Nawoszniewy.

Wizytacja

PRZYPISY

1 Ordynacja szkolna dotycząca „uregulowania szkolnictwa dla mniejszości polskiej w Prusach” (Ordnung zur Regelung des Schulwesens für die polnische Minderhett) wydana została 31 XII 1928 r. przez rząd pruski. Zawierała przepisy określające zasady organizacji i funkcjonowania prywatnych szkół polskich w państwie pruskim.

2 Polsko-Katolickie Towarzystwo Szkolne na Warmię powołane zostało do życia 11 XI 1921 roku. Po powstaniu 27 VIII 1922 r. Związku Polskich Towarzystw Szkolnych w Niemczech zachowało swoją osobowość prawną, podporządkowując się w pełni władzy nowo powstałej organizacji.

3 Ordynacja szkolna przewidywała możliwość podjęcia prac organizacyjnych, zmierzających do utworzenia szkoły polskiej, jedynie po wcześniejszym przedłożeniu takich żądań ze strony rodziców posiadających dzieci w wieku szkolnym.

4 Edward Turowski ukończył w r. 1927 seminarium nauczycielskie w Działdowie. Po krótkotrwałej pracy w kraju, wobec zapowiadanych przez rząd pruski decyzji o wydaniu praw zezwalających na zakładanie szkół polskich, został przez Związek Polskich Towarzystw Szkolnych sprowadzony w 1928 r. do Olsztyna i pracował jako kierownik Polsko-Katolickiego Towarzystwa Szkolnego na Warmię, przygotowując powstawanie szkół polskich.

5 R. Thiel, kierownik szkoły niemieckiej w Nowej Kaletce.

6 Seminarium Nauczycielskie w Działdowie powstało we wrześniu 1921 r. W pracy swojej szkoła ta poświęcała wiele wysiłku przygotowaniu nauczycieli, którzy by mogli podjąć się pracy nie tylko nauczycielskiej na Warmii i Mazurach.

7 Kontrola wyników szczepienia.

8 Bader, nadradca rejencji olsztyńskiej (Oberregierungsrat), któremu podlegały sprawy szkolnictwa.

9 Dr Strzyż, niemiecki radca szkolny (Schulrat) na powiat olsztyński.

10 Święte — miejscowość koło Grudziądza.

11 Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu.

12 W 1929 r. niemiecki sterowiec „Graf Zeppelin”, nazwany tak na cześć konstruktora sterowców, Ferdinanda von Zeppelin (1839—1917), wykonał lot dookoła świątka.

13 Kazimierz Kubala i Ludwik Idzikowski, polscy lotnicy, którzy w lecie 1929 r. podjęli próbę przelotu przez Atlantyk. L. Idzikowski zginął 13 VII 1929 r. podczas lądowania na wyspie Graciosa (Azory); K. Kubala został wówczas ranny.

14 Dzisiaj — Nowe Butryny.

15 Ks. Wacław Ostrowski (1868—1945), współzałożyciel i prezes Związku Polaków w Prusach Wschodnich, prezes IV Dzielnicę Związku Polaków w Niemczech z siedzibą w Olsztynie, wówczas proboszcz w Butrynach.

16 Maksymilian Brasse (1866—1944), pracownik Centrali Związku Polskich Towarzystw Szkolnych w Niemczech, wizytator szkół polskich w Niemczech.

17 Ordynacja szkolna nie regulowała w sposób jednoznaczny spraw ewentualnego przekazania budynków niemieckiej szkoły publicznej na potrzeby polskiej szkoły prywatnej. Jedynie w rozporządzeniu wykomawczym do Ordynacji szkolnej, wydanym 21 II 1929 r. pruski minister nauki, sztuki i oświaty stwierdzał: „Ażeby ułatwić nabycie odpowiednich lokali dla szkół mniejszościowych, upoważniono przez § 3 władze szkolne do udzielenia zezwolenia na używanie publicznych lokali szkolnych dla nauki prywatnych szkół mniejszościowych — — — Wyrażam nadzieję, że administracje komunalne tam, gdzie to możliwe, pójdą mniejszości na rękę w odstępowaniu lokali szkolnych. Władze szkolne powinny uważać za swój obowiązek popieranie mniejszości w ich dążeniach”.

18 W Niemczech obowiązywał przepis prawny o konieczności posyłania dzieci do szkoły (tzw. obowiązek szkolny) do 14 roku życia. W szczególnych przypadkach istniała możliwość skrócenia tego okresu.

19 W Niemczech początek roku szkolnego przypadał zazwyczaj na pierwszy dzień po przerwie wielkanocnej.

20 Decyzję taką podjęła rejencja olsztyńska.

21 Dążąc do silnego związania ludności Prus Wschodnich, zwłaszcza robotników rolnych i leśnych, z ich miejscem zamieszkania, władze pruskie udzielały długoterminowych i niskoprocentowanych pożyczek i kredytów na budowę domków jednorodzinnych wraz z budynkami inwentarskimi. Zagrody takie nazywano Hetmstätte.

22 Verfassung des Deutschen Reiches — konstytucja Rzeszy Niemieckiej. Absolwenci szkoły powszechnej otrzymywali wraz z świadectwem ukończenia szkoły również tekst konstytucji.

23 Steinfeier — uroczystość w związku z 100 rocznicą śmierci pruskiego męża stanu Karla vom und zu Stein (1757—1831).

24 Dr Pasternack, niemiecki powiatowy radca szkolny, następca dr. Strzyża.

- 25 Uroczystość poświęcona niemieckiemu poecie Johannowi Wolfgangowi Goethemu (1749—1832).
- 26 *Verfassungsfester* — święto konstytucyj, obchodzone w rocznicę uchwalenia konstytucji weimarskiej w 1919 r.
- 27 Tomasz Setny, nauczyciel szkół polskich w Głiwach i Nowej Kaletce.
- 28 *Szkola była jednoklasowa, ale z czterema oddziałami*. Powodowało to szczególne trudności w prowadzeniu lekcji. Drugą klasę, zgodnie z obowiązującymi przepisami, można było uruchomić dopiero wówczas, gdy szkoła liczyła 40 uczniów. Wówczas też można było zatrudnić drugiego nauczyciela.
- 29 Reichstag — parlament Rzeszy.
- 30 Nationalsozialistische Deutsche Arbeiter Partei (NSDAP) — Narodowo-socjalistyczna Niemiecka Partia Robotników — partia hitlerowska.
- 31 Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD) — Socjaldemokratyczna Partia Niemiec.
- 32 Kommunistische Partei Deutschlands (KPD) — Komunistyczna Partia Niemiec.
- 33 Zentrum (Centrum) — niemiecka partia katolicka.
- 34 *Deutsch-Nationale Volkspartei (DNVP)* — Niemiecko-narodowa Partia Ludowa.
- 35 *Deutsche Volkspartei (DV)* — Niemiecka Partia Ludowa.
- 36 *Deutsche Wirtschaftspartei* — Niemiecka Partia Gospodarcza.
- 37 Pod nazwą tej partii Polacy zgłaszali swoich kandydatów do wyborów parlamentarnych w Niemczech.
- 38 Paweł Jastek, w latach 1930—1931 nauczyciel szkoły polskiej w Purdzie, a następnie do 1939 r. kierownik Polsko-Katolickiego Towarzystwa Szkolnego na Warmię.
- 39 *Konferencje rejonowe* były jedną z form samokształcenia nauczycieli szkół polskich w Niemczech. Odbываły się zazwyczaj co kwartał w różnych miejscowościach, w których były szkoły polskie. W czasie konferencji przeprowadzano lekcję pokazową, którą łączono z referatem i dyskusją.
- 40 Wiktor Błna, nauczyciel szkoły polskiej w Worytach w latach 1929—1933. Po odebraniu mu praw nauczania władze niemieckie wyśledziły go z terenu Prus Wschodnich.
- 41 Franciszek Bartsch (vel Barcz), działacz polski na Warmii, pracownik Związku Polaków w Niemczech, sekretarz a następnie wiceprezes Polsko-Katolickiego Towarzystwa Szkolnego na Warmię.
- 42 30 I 1933 r. Adolf Hitler, zgodnie z przepisami konstytucyjnymi, na propozycję prezydenta Rzeszy Hindenburga, objął urząd kanclerza Rzeszy (Reichskanzler).
- 43 *Kampffront schwarz-weiß-rot*, koalicja ugrupowań prawicowych, pod egidą związku żołnierzy frontowych (Stahlhelm), stawiająca sobie za zadanie obalenie rządu ówczesnego kanclerza Rzeszy Brüninga.
- 44 Franz von Papen, członek Centrum, I VI 1932 powołany przez prezydenta Hindenburga na kanclerza Rzeszy, po objęciu władzy przez Hitlera był wicekanclerzem, od VII 1934 posłem w Wiedniu, a od 1936 r. ambasadorem w Wiedniu. Alfred Hugenberg, polityk, wydawca, członek, a od 1928 r. przewodniczący DNVP. Wspólnie z NSDAP i Stahlhelmem zwalczał rząd Brüninga, minister gospodarki i rolnictwa w pierwszym rządzie Hitlera. Franz Seldte, twórca Stahlhelmu, od 1933 r. minister pracy Rzeszy.
- 45 W myśl wydanych wówczas przepisów partia polityczna, która dotąd nie miała swych przedstawicieli w Reichstagu, przy zgłaszaniu listy kandydatów musiała wykaazać się poparciem co najmniej 60 000 zwolenników, w formie ich podpisów.
- 46 *Deutsche Bauernpartei* — Niemiecka Partia Chłopska.
- 47 Landtag — sejm krajowy.
- 48 *Provinziallandtag* — sejmik prowincjonalny.
- 49 Stanisław Zurawski z Kajń (1868—1943), chłop warmiński, aktywny działacz wielu organizacji polskich na Warmii.
- 50 Brąszwald.
- 51 Wojciech Gromadecki, nauczyciel szkół polskich w Brąszwaldzie, Olsztynie i Dąbrówce Wielkiej.
- 52 Uroczystość miała miejsce w Poczdamie po prowokacyjnym spaleniu przez hitlerowców Reichstagu 28 II 1933 r.
- 53 *Reichskommissar für Wissenschaft, Kunst und Volksbildung* — Komisarz Rzeszy do Spraw Nauki, Sztuki i Oświaty.
- 54 Leon Schlageter, bojówkarz hitlerowski, rozstrzelany w 1923 r. przez okupacyjne wojska francuskie. Stał się jedną z symbolicznych postaci ruchu narodowo-socjalistycznego.
- 55 Obecnie Unieszewo.
- 56 Bolesław Jeziolowicz, nauczyciel szkoły polskiej w Unieszewie.
- 57 Chodziło o pobyt wojsk rosyjskich w Prusach Wschodnich w czasie I wojny światowej.

58 Józef Mozolewski, od 1929 r. pracownik Związku Polskich Towarzystw Szkolnych w Niemczech. Pełnił funkcję inspektora szkół polskich w Niemczech.

59 Ks. Wacław Osiński musiał przejść na emeryturę na skutek nacisku, jaki wywierał na niego biskup warmiński Kaller, ulegający władzom hitlerowskim, które domagały się ustąpienia ks. Osińskiego z uwagi na jego zaangażowanie w ruch polskim. Stiftsprobst in Crossen — ksiądz rezydent w Krośnie.

60 Powiatowy organ samorządowo-wykonawczy.

61 Ryszard Goetze, w latach 1932—1934 był nauczycielem szkoły polskiej w Chabrowie.

62 Heil Hitler! Polski nauczyciel jest Polackiem.

63 Otylia Grotowa, z d. Teschner (vel Teszner), wychowawczyni przedszkoli polskich w Chabrowie, Gietrzwałdzie, Nowej Kalesce i Olsztynie, organizatorka i działaczka harcerska na Warmii.

64 Ks. Józef Styp-Rekowski, od 1934 r. kierownik Związku Polskich Towarzystw Szkolnych w Berlinie, przez krótki czas w 1938 r. katecheta polskiego gimnazjum w Kutdzyntie.

65 Maks von Schenkendorf (1783—1817), poeta niemiecki, znany z występów patriotycznych i udziału w wojnach z Napoleonem.

66 Dietrich Eckart (1868—1923), poeta i dramaturg niemiecki. Związany z początkami ruchu hitlerowskiego, pierwszy redaktor hitlerowskiego dziennika „Völkischer Beobachter”, uczestnik puczu Hitlera w 1923 r.

67 Juliusz Malewski, działacz gospodarczy na Warmii, długoletni kierownik Banku Ludowego w Olsztynie.

68 Reichsgründungsfeier — rocznica zjednoczenia Niemiec i utworzenia Rzeszy Niemieckiej w 1871 r.

69 Jan Hinc w latach 1933—1936 nauczyciel szkoły polskiej w Skajbotach. Pozbawiony przez Niemców prawa nauczania powrócił do kraju.

70 Mieczysław Oelberg, w latach 1931—1935 nauczyciel szkoły polskiej w Purdzie.

71 Antoni Matyjaszek, w latach 1927—1934 pracownik konsulatu polskiego w Lipsku, w latach 1934—1938 nauczyciel szkoły polskiej w Waplewie na Powiślu.

72 Wacław Jankowski, dziennikarz, wówczas redaktor „Gazety Olsztyńskiej”.

73 „Mały Polak w Niemczech”, miesięcznik wydawany od 1925 r., wykorzystywany był w szkołach polskich jako pomoc w nauczaniu.

74 Działaj — Zgniłoch.

75 Na podstawie tego plebiscytu Hitler połączył w swoim ręku urząd kanclerza i prezydenta Rzeszy.

76 Działaj — Wymój, Unieszewo, Woryty, Pluski, Olsztyn, Jaroty, Nowe Butryny.

77 Prawdopodobnie jest tu mowa o dodatku dla rodzin wielodzietnych, tzw. Kinderbeihilfe.

78 Dostawienie — pomoc zimowa, ale pod tym rozumiano różnego rodzaju formy pomocy materialnej, rozdzielanej przez władze niemieckie.

79 Bund Deutscher Osten (BDO) — Związek Niemieckiego Wschodu, organizacja powstała w maju 1933 r., kierowała całokształtem polityki narodowościowej w okresie hitlerowskim.

80 Franz Petrikowski, kierownik BDO na powiat olsztyński.

81 Niemieckie.

82 Przedkowie.

83 W chwili słabości.

84 Bezplatnym ptwem.

85 Kiełbasy.

86 Wanda i Seweryn Pieniężni, wydawcy „Gazety Olsztyńskiej”.

87 Leon Kauczor, nauczyciel-muzyk, w latach 1934—1937 był nauczycielem szkoły polskiej w Stancelewie, a następnie polskiego gimnazjum w Kwidzynie.

88 Pieśń Rodła, wprowadzona w 1935 r. jako pieśń otwierająca i zamykająca większe zebrania i uroczystości polskich organizacji w Niemczech. Słowa: Edmund Osmańczyk, melodia: Pania Kaczmarek. Tekst tej pieśni brzmi:

Od wieków wszystko zwykłym kłaść w ofierze,
Od wieków walczyć, co dnia wciążyć na nowo,
O okrucuch prawa, polskie „W Boga wierzę”,
O polską duszę, każde polskie słowo.

Idziemy z siłą, co płynie z słuszności,
Nam walka hartem, a siłą wytrwanie,
I przysięgamy na swych ojców kości,
O sprawę walczyć nigdy nie ustaniem.

Jesteśmy Polakami! I tego żadna moc nie zmieni,
 Bóg z nami! Sprawa z nami!
 Bóg nam utarą serca rozplomieni,
 Rodo królewskie mamy! Jesteśmy Polakami!

89 Hasło Polaków w Niemczech, powstało w 1933 r.; podobnie jak Pieśń Rodła było śpiewane w czasie różnych uroczystości organizacji polskich. Słowa: Edmund Osmańczyk, melodia: Pazią Kaczmarek. Tekst brzmiał:

I nie ustaniem w walce,
 Siłę słuszności mamy,
 I mocą tej słuszności
 Wytrwamy i wygramy.

90 Władysław Narożyński, w latach 1933—1937 był kierownikiem IV Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech z siedzibą w Olsztynie.

91 Każdy nauczyciel szkoły polskiej musiał nie tylko posiadać odpowiednie uprawnienia do wykonywania zawodu nauczycielskiego, wyrażające się dyplomem ukończenia odpowiedniej szkoły, ale również specjalne zezwolenie niemieckich władz administracyjnych na podjęcie pracy nauczycielskiej w danej wsi. Pawłowi Trzczańskiemu władze udzieliły takiego zezwolenia dopiero po długich staraniach. W latach 1935—1936 był on nauczycielem szkoły polskiej w Nowej Kalesce, a w latach 1936—1939 w Głławach.

92 Ryszard Knosata, nauczyciel szkół polskich w Chabrowie, Nowej Kalesce i Olsztynie, był jednym z organizatorów i kierowników harcerstwa polskiego na Warmii.

93 Jan Lubomirski, działacz polskich organizacji młodzieżowych, organizator chórów polskich i zespołów muzycznych, znany zbieracz pieśni ludowych.

94 Świnka.

95 Das ist Dienst am eigenem Volke — to jest służba dla własnego narodu.

96 Błonica.

97 Geheime Staatspolizei (gestapo), tajna policja państwowa.

98 Józef Grot, nauczyciel szkół polskich w Nowej Kalesce i Pruskiej Dąbrówce na Powiślu, działacz harcerski.

99 Seweryn Piątek, nauczyciel szkoły polskiej w Nowej Kalesce. Był bardzo krótko, ponieważ władze nie udzieliły mu prawa nauczania.

100 Róża Pacholska, z d. Koenigsman, wychowawczyni przedszkola w Nowej Kalesce, działaczka harcerska.

101 Centrali Związku Polskich Towarzystw Szkolnych w Niemczech.

102 „informuję, że nauczycielowi Sewerynowi Piątkowi nie mogę udzielić zezwolenia na nauczanie, ponieważ P. Piątek nie spełnił żądanych warunków”.

103 Tadeusz Pezala, w latach 1935—1939 nauczyciel szkoły polskiej w Purdzie, działacz harcerski.

104 Franciszek Sznarbach, w latach 1935—1939 nauczyciel szkół polskich w Głławach i Chabrowie.

105 Konrad Sikora, nauczyciel szkół polskich w latach 1930—1932 w Wymofu, a następnie do 1939 r. w Jarotach.

106 Mowa o tradycyjnych spotkaniach nauczycieli, wychowawczyń przedszkoli i pracowników oświaty polskiej w Niemczech. Spotkania takie odbywały się w gimnazjum polskim w Bytomiu. W dniach 4—7 X 1937 roku odbyło się drugie z kolei takie spotkanie.

107 5 X 1937 r. w Warszawie rząd polski, a w Berlinie rząd niemiecki ogłoszily postanowienia jednobrzmiących, ale samodzielnych deklaracji o postępowaniu w sprawach mniejszościowych obu państw. Postanowienia deklaracji nie były dokumentem prawnym i nie przyniosły poprawy sytuacji ludności polskiej w Niemczech.

108 Kongres Polaków w Niemczech odbył się w Berlinie 6 III 1938 r.

109 Władysław Knosata, z d. Styp-Rekowska, nauczycielka szkoły polskiej w Olsztynie.

110 Kazimierz Pacer, nauczyciel szkoły polskiej w Skajbotach.

111 Franciszek Piotrowski, nauczyciel szkół polskich w Mikołajkach Pomorskich i Worytach.

112 Mowa o gimnazjum polskim w Kwidzynie.

113 Nie udało się ustalić dokładnej daty tej wizytacji. Wolno jednak przypuszczać, że miała ona miejsce w ostatnich dniach czerwca lub w pierwszych dniach lipca 1939 r., a więc wkrótce po podobnej wizytacji przeprowadzonej 27 czerwca w szkole polskiej w Olsztynie.

PODSTAWOWA LITERATURA

- Baczewski J., *Wspomnienia Warmiaka*, Warszawa 1961.
- Bielski W., *Oto Prusy. Karty z księgi niedoli ludu polskiego w Prusach Wschodnich*, Poznań 1933.
- Boenigk J., *Mineły wieki a myśmy ostali*, wyd. II, Warszawa 1971.
- Kajan T., *Pruska ordynacja praw szkolnych dla mniejszości polskiej z 1928 roku*, Rocznik Lubuski, 1960, t. 2, ss. 114—137.
- Knosala W., *Była nas gromadka spora*, Olsztyn 1972.
- Kotarski S., *Dzieje dwóch szkół polskich na Warmii w świetle ich kronik z lat 1929—1939*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie (dalej KMW), 1959, nr 3, ss. 303—317.
- Koziełto-Poklewski B., Wrzesiński W., *Szkolnictwo polskie na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1919—1939* (w druku).
- Oracki T., *Sylwetki polskich nauczycieli i organizatorów szkolnictwa na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1920—1939*, KMW, 1961, nr 2, ss. 253—273.
- Oracki T., *Straty szkolnictwa i oświaty polskiej na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1939—1946*, Przegląd Historyczno-Oświatowy, 1961, nr 3, ss. 352—370, 1962, nr 2, ss. 301—306.
- Oracki T., *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla od połowy XV w. do 1945 roku*, Warszawa 1963.
- Szkoły polskie na Warmii 1929—1939, Przegląd wspomnień*. Opracował R. Marchwiński, Olsztyn 1970.
- Wrzesiński W. *Ruch polski na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1920—1939*, Poznań 1963.
- Wrzesiński W., *Ze studiów nad polityką oświatową ruchu polskiego w Niemczech w latach 1922—1939*, Najnowsze Dzieje Polski. Materiały i Studia z Okresu 1914—1939, t. 11, 1967, ss. 159—183.
- Zdrojewski E. (Junosza W.), *Powstanie polskiego szkolnictwa prywatnego w Pruszech, Strażnica Zachodnia*, 1929, ss. 407—439.
- Zdrojewski E., *Szkolnictwo polskie w Niemczech*, Warszawa 1935.
- Zientara-Malewska M., *Śladami twardej drogi*, Warszawa 1966.

CHRONIK DER POLNISCHEN SCHULE IN NOWA KALETKA 1929—1939

Zusammenfassung

Es handelt sich bei dieser Quelle um eine der erhaltenen Chroniken der polnischen Schulen Ermlands, Masuren und der Weichselniederung aus der Zeit, zwischen den beiden Weltkriegen. Die nacheinander folgenden Lehrer dieser Schule: Edward Turowski, Tomasz Setny, Paweł Trzcziński, Ryszard Knosala, Seweryn Piątek und Józef Groth haben darin ihre Bemerkungen über das Leben in der Schule und in dem Dorfe niedergeschrieben. Die chronologisch sich aneinanderreihenden Aufzeichnungen in der Chronik machen es möglich, einen Einblick in die damalige volkstumspolitische Situation des ermländischen Dorfes zu gewinnen: sie lassen die Methoden erkennen, derer sich die Deutschen bedienten, um das Weiterbestehen der Schule zu unterbinden und zugleich demonstrieren sie den Kampf der polnischen Bevölkerung Ermlands um ihre nationale Eigenart. Es geht daraus hervor, dass die Schule in Nowa Kaletka zu einem Mittelpunkt der polnischen Bewegung geworden war, wo sich das gesamte polnische Leben des Dorfes konzentrierte. Die Schule hat mit den Polenorganisationen eng zusammen gearbeitet: mit dem Kindergarten, dem Zirkel des Bundes der Jugendvereine, indem sie vielfach diese Institutionen zu einer lebhaften Volkstumstätigkeit inspirierte. Die Aufzeichnungen sind sehr ausgewogen verfasst: sie stellen die blossen Tatsachen fest und verzichten auf jegliche Kommentierung. Diese Zurückhaltung war dadurch bedingt, dass der Lehrer in der polnischen Schule verpflichtet war, die Chronik jederzeit auf Verlangen dem deutschen Schulrat zur Einsicht vorzulegen. Die Aufzeichnungen, die dem Schulrat dann missfallen würden, könnten als Grund für eine Entziehung der Lehrberechtigung dem Lehrer ausgenutzt werden.

Übers. J. Serczyk